

Samtalsbilder om barns rättigheter

**Ett resursförstärkande material utgående från FN:s
barnkonvention**

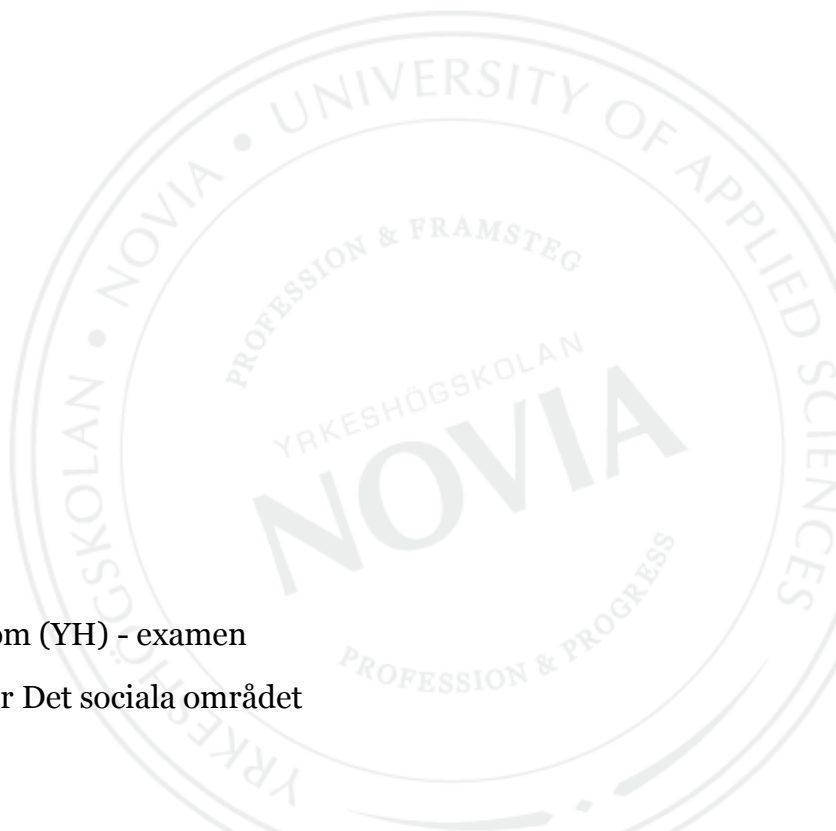
Heidi Karlsson

Karin Nilsdorff

Examensarbete för socionom (YH) - examen

Utbildningsprogrammet för Det sociala området

Åbo 2013

EXAMENSARBETE

Författare: Heidi Karlsson & Karin Nilsdorff

Utbildningsprogram och ort: Utbildningsprogrammet för det social området, Åbo

Inriktningsalternativ/Fördjupning: Socialpedagogiskt arbete

Handledare: Christine Alm, Gunilla Björklund och Susanne Davidsson

Titel: Samtalsbilder om barns rättigheter – Ett resursförstärkande material
utgående från FN:s barnkonvention

Datum 6.5.2013

Sidantal 59

Bilagor 4

Sammanfattning

Examensarbetet ingår i projektet "Det resilienta barnet" och är ett beställningsarbete från Folkhälsans förbund rf. Målet för projektet är att skapa resiliensstärkande metoder, modeller och material för 5-åringar. Examenarbetets syfte är att skapa samtalsbilder som gör barn medvetna om sina rättigheter och att skapa en manual till pedagogen för hur samtalsbilderna skall användas. Frågeställningen är: Hur kan man medvetengöra barn om sina rättigheter med hjälp av samtalsbilder?

Det teoretiska fokuset ligger på FN:s barnkonvention, barns perspektiv, femåringen, samtal med barn kring bilder och samtalsbilder. Metoden som använts inom arbetet är litteraturstudier som resulterar i samtalsbilder. Samtalsbilderna är gjorda utgående från FN:s barnkonvention. De flesta bilderna är fotograferade medan de övriga bilderna består av artikelnas namn. De fotograferade bilderna är vardagliga situationer på daghemmet som utformats med hjälp av barn från ett samarbetsdaghem. Samtalsbildernas mål är att barnen skall bli medvetna om sina rättigheter för att förebygga mobbning och detta material är avsett för daghemsverksamhet.

Språk: Svenska

Nyckelord: Resiliens, daghem, samtal, barn, bild

Förvaras: Examensarbetet finns tillgängligt i webbiblioteket Theseus.fi och biblioteket på Nunnegatan 4.

OPINNÄYTETYÖ

Tekijä: Heidi Karlsson & Karin Nilsdorff

Koulutusohjelma ja paikkakunta: Utbildningsprogrammet det sociala området,
Turku

Suuntautumisvaihtoehto/Syventävät opinnot: Socialpedagogiskt arbete

Ohjaajat: Christine Alm, Gunilla Björklund ja Susanne Davidsson

Nimike: Keskustelukuvia lasten oikeuksista - YK:n yleissopimukseen lasten
oikeuksista perustuva voimavaroja vahvistava materiaali

Päivämäärä	6.5.2013	Sivumäärä	59	Liitteet	4
------------	----------	-----------	----	----------	---

Tiivistelmä

Tämä opinnäytetyö kuuluu Det resilienta barnet- projektiin ja opinnäytetyö on tilaustyö Folkhälsanin liitolta ry. Tavoitteena on kehittää 5-vuotiaille tarkoitettuja resilienssiä vahvistavia menetelmiä, malleja ja materiaaleja. Opinnäytetyön tarkoituksena on luoda keskustelun tukena käytettäviä kuvia, jotka tekevät lapsista tietoisia oikeuksistaan ja luoda manuaali päiväkodissa työskenteleville pedagogeille miten keskustelukuvia voidaan käyttää. Kysymyksenasetteluna on: Miten voimme saada lapset tietoisiksi oikeuksistaan keskustelukuvien avulla?

Teoreettinen painopiste on YK:n Yleissopimuksessa lapsen oikeuksista, keskustelukuvissa, lasten näkökulmassa, viisivuotiaissa ja lasten kanssa keskustelussa. Käytetty tutkimusmenetelmä on kirjallisuuskatsaus jonka tuloksena on keskustelukuvia. Keskustelukuvat perustuvat YK:n yleissopimukseen lasten oikeuksista. Useimmat kuvat ovat valokuvia mutta jotkut niistä ovat vain artikkelien nimiä. Kuvatut kuvat ovat päiväkodin arkisiin tilanteisiin sekä lasten ja päiväkodin väliseen yhteistyöhön liittyviä. Keskustelukuvien tavoite on tehdä lapsista tietoisia oikeuksistaan kiusaamisen ehkäisemiseksi ja tämä materiaali on tarkoitettu käytettäväksi päiväkodin toiminnassa.

Kieli: Ruotsi

Avainsanat: Resilienssi, päiväkotitoiminta, keskustelu, lapsi, kuva

Arkistoidaan: Opinnäytetyö on saatavilla joko ammattikorkeakoulujen verkkokirjastossa Theseus.fi ja kirjastossa Nunnankatu 4.

BACHELOR'S THESIS

Author: Heidi Karlsson & Karin Nilsdorff

Degree Programme: Bachelor of Social Services, Turku

Specialization: Social pedagogical work

Supervisors: Christine Alm, Gunilla Björklund and Susanne Davidsson

Title: Conversation pictures of children's rights - a resource strengthening material based on the Convention on the rights of the Child

Date	6.5.2013	Number of pages	59	Appendices	4
------	----------	-----------------	----	------------	---

Summary

This Bachelors` s thesis is part of the prodject "Det resilienta barnet" and is an commisioned work from Folhålsans förbund rf. The aim of the project is to develop methods and material that strengthen resilience for 5 year olds. The aim is to creat conversation pictures that make children aware of their rights and to create a manual for educators how to use the conversation pictures. The question formulation is: How can we make children aware of their rights by using conversation pictures?

Theoretical focus is on the Convention on the Rights of the Child, children's perspective, five year old, talking with children about the pictures and conversation pictures. The method used within the work is literature studies resulting in conversation pictures. Conversation pictures are based on the Convention on the Rights of the Child. Most images are photographed while the other images consist of the article name. The photographed images are everyday situations at the day care center, designed by children from a cooperative day care center. The conversation pictures goal is for children to become aware of their rights to prevent bullying and this material is intended for day care activities.

Language: Swedish

Key words: Resilience, day care, conversation, children, picture

Filed at: The thesis is available at the electronic library Thesesus.fi and in the library at Nunnegatan 4.

Innehållsförteckning

1	Inledning.....	1
1.1	Bakgrunden till examensarbetet???	1
1.2	Val av ämne, syfte och frågeställning	2
2	Val av metod och arbetssätt	4
2.1	Arbetets uppbyggnad.....	4
2.2	Litteraturstudier.....	4
2.3	Innehållsanalys	7
2.4	Etik	9
2.5	Tillförlitlighet.....	12
3	Barn i fokus	13
3.1	FN:s barnkonvention.....	13
3.1.1	Bakgrunden för FN:s barnkonvention	14
3.1.2	FN:s barnkonventions innebörd.....	14
3.1.3	Syftet med FN:s barnkonvention.....	16
3.2	Barns perspektiv	17
3.3	Femåringen	20
3.4	Samtalsbilder	22
3.5	Samtal med barn kring bilder	24
4	Samtalsbilder och artiklar ur FN:s barnkonvention.....	28
4.1	Barns delaktighet	30
4.2	Barns identitet.....	35
4.3	Barns mediekunskap.....	37
4.4	Barns lika värde	39
4.5	Barnets bästa.....	44
4.6	Barns rätt till en säker vardag	46
4.7	Barns rätt till lek.....	48
5	Resultatredovisning	51
5.1	Resultatet.....	52
5.2	Utvecklingsförslag	53
6	Avslutande diskussion	54
	Källförteckning	56

Bilagor

Tillståndsblankett

Bilaga 1

Manual till pedagogen

Bilaga 2

FN:s barnkonvention

Bilaga 3

Samtalsbilderna

Bilaga 4

1 Inledning

Examensarbetet är skrivet inom projektet ”Det resilienta barnet” och målet med projektet är att utveckla resursförstärkande modeller, metoder och material som kan användas i arbete med barn på daghem. Det centrala för projektet är begreppet resiliens och metoder som fungerar resiliensstärkande.

Resiliens kommer direkt från det engelska ordet resilience och handlar om normal funktion under onormala förhållanden. I denna bemärkelse handlar det om barn som lever under svåra förhållanden men klarat sig bra i livet ändå. Resiliens kan även förklaras så att dessa barn inte har utvecklat psykiska problem fast de levt under svåra omständigheter och det har barnen individuellt hanterat på olika sätt. (Borg 2005, s.9-10).

Projektet ”Det resilienta barnet” inleddes år 2006 och därefter har studerande utvecklat olika resiliensstärkande metoder, utgångspunkten har varierat mellan åren. Målgruppen för metoderna är femåringar på daghem.

Mellan 2009-2010 startade Folkhälsans förbund r.f. ett mobbningsförebyggande projekt. Under de åren utvecklades nya resursförstärkande material i ett samarbete med Yrkeshögskolan Novia. Utöver detta har det även utvecklats olika resursförstärkande metoder för att stödja den egna självbilden, social kompetens och vänskapsrelationer. Materialen har haft sin tyngdpunkt på kommunikativa färdigheter, kreativt skapande, gruppaktiviteter och kroppsspråk.

Examensarbetet utförs i samarbete med Folkhälsans förbund r.f. med projektet ”Ett daghem utan mobbning”. Utgående från beställningen var uppgiften att producera samtalsbilder utgående från flera artiklar ur FN:s barnkonvention. Bakgrunden till arbetet är att Folkhälsan vill ha ett material som de kan använda sig av inom projektet och materialet används i förebyggande syfte mot mobbning på daghem. Uppdraget inom projektet ”Det resilienta barnet” är att producera ett konkret material utgående från valda artiklar ur FN:s barnkonvention för att göra barn medvetna om sina rättigheter.

1.1 Bakgrund

Inom projektet och examensarbetet produceras samtalsbilder som grundar sig på FN:s barnkonvention. Utgångspunkten för samtalsbilderna är utvalda artiklar, som är aktuella

och viktiga för barn att ha kunskap om. Sju artiklar har valts och de artiklarna är inflytande (artikel nr 12), identitet (8), mediekunskap (17), lika värde (2), barns bästa (3), skydd (19) och lek (31). Valen beskrivs närmare i kapitel 4 och till varje artikel har en samtalsbild utarbetats. De flesta samtalsbilderna har en fotograferad bild och resten har den förenklade versionen av artikeln på framsidan, på baksidan finns det frågor och olika övningar som stödjer inläringen. Samtalsbilderna är ett resursförstärkande material och som mål är att göra barnen medvetna om sina rättigheter samt stödja deras välmående på olika plan.

Social och kulturell hållbar utveckling handlar om välmående från generation till generation. Den sociala hållbara utvecklingen innebär att varje invånare har rätt till olika service oberoende på den sociala eller ekonomiska ställningen. (Miljöministeriet, Hållbar utveckling 2012). Arbetet stödjer social hållbar utveckling eftersom det tangerar alla barns rättigheter och gör barn medvetna om sina rättigheter samt förebygger klyftor mellan människor.

1.2 Val av ämne, syfte och frågeställning

Intresset för ämnet baserar sig på att samtalsbilder kan användas med olika åldersgrupper, barn med olika behov, mångprofessionellt osv. och materialet kan även tillämpas på övriga barncentrerade arbetsplatser. Liknande samtalsbilder kring FN:s barnkonvention har inte hittats, material som hittats kring FN:s barnkonvention har ofta varit riktat till barn i skolåldern.

Eftersom examensarbetet är en beställningsprodukt så finns det ett behov ute på fältet och ett material som behöver utvecklas. Examensarbetet bygger på litteratur som vi har fördjupat oss i. Utgående från litteraturen stödjer det hur samtalsbilder är ett resursförstärkande material.

Syftet med examensarbetet är att skapa samtalsbilder som gör barn medvetna om sina rättigheter. Samt skapa en manual till pedagogen för hur samtalsbilderna skall användas. Frågeställningen för examensarbetet är;

Hur kan man medvetandegöra barn om sina rättigheter med hjälp av samtalsbilder?

Samtalsbildernas syfte stöds av FN:s barnkonvention, där betonas rättigheterna som gäller alla barn i hela världen (Barnombudsmannen, Om barnkonventionen 2013). Genom att ge

barnen kunskap om sina rättigheter främjar de deras välmående på ett resursförstärkande sätt.

Då barn och unga inte känner till sina egna rättigheter är det lätt hänt att barnen utsätts för diskriminering, våld eller andra kränkningar. Att respektera andra människor är ofta ett resultat av att barn känner till sina egna rättigheter. Därför är det viktigt att informationen till barnen bakas in i så tidig ålder som möjligt. (Gustavsson & Wulff 2011, s.6). Detta stödjer målgruppen för samtalsbilderna eftersom projektet "Det resilienta barnet" har valt att avgränsas till femåringen.

Enligt en undersökning som är gjord i Kanada minskar mobbningen bland barn om de är medvetna om sina rättigheter, barn som känner till sina rättigheter visar respekt för andra barn och deras rättigheter. De barn som fått kunskap om sina rättigheter har påvisat att det förekommit mindre mobbning, mindre konfrontationer, mindre aggressivt pratande, bättre problemlösning bland barnen, bättre självreglering, respektfullt samspel både mellan barn och vuxna och positivare attityder mot äldre. (Vandergrift 2011, s. 1). Samtidigt som barnen blir medvetna om sina rättigheter arbetas det även mobbningsförebyggande med hjälp av samtalsbilderna.

Genom fotografering av samtalsbilderna har syftet nåtts. De flesta bilderna är fotograferade medan de övriga bilderna består av en förenklad artikel. De fotograferade bilderna är vardagliga situationer på daghemmet som utformades med hjälp av barn från ett samarbetsdaghem.

Examensarbetet är avgränsat till barn i femårs ålder, valet att avgränsa arbetet till målgruppen baserar sig på projektet "Det resilienta barnet". Avgränsningen inom den teoretiska fördjupningen baserar sig på syftet och frågeställningen men vi har även valt att avgränsa oss till de områden som vi anser att stödjer användningen av samtalsbilderna. Dessa områden är bakgrunds fakta om FN:s barnkonvention för att läsaren skall få en uppfattning om varför det finns rättigheter för barn och för att det är utgångspunkten för samtalsbilderna. Barns perspektiv lyfts upp vid användningen av samtalsbilderna eftersom det krävs att pedagogen kan se ur barnens synsätt för att stärka inläringen av barnens rättigheter, även barns perspektiv har använts vid utarbetningen av samtalsbilderna. Femåringens utveckling finns med i examensarbetet för att läsaren skall få en bättre uppfattning kring vad en femåring klarar av och hur mycket det kan krävas av en femåring vid användningen av samtalsbilderna. Även femåringens utvecklingsstadium har tagits i

beaktande vid utarbetningen av samtalsbilderna. Teori kring samtalsbilder finns med för att stödja materialet och motivering till varför det är en bra metod vid inlärnigen av barnens rättigheter. Samtal med barn kring bilder har även lyfts fram eftersom dialogen är en väsentlig del vid inlärnigen av barnens rättigheter. Avgränsningen av artiklarna (7av 54) beskrivs mera ingående i kapitel 4.

2 Val av metod och arbetssätt

Metoder och arbetsätt som använts för utarbetningen av samtalsbilderna presenteras till följande. Även etiken och tillförlitligheten i arbetet diskuteras. Samtalsbilderna stöds av den teoretisk bakgrund och de har utarbetats utgående från den teoretiska kunskapen som hittats med hjälp av litteraturstudierna. Samtalsbilderna baserar sig huvudsakligen på FN:s barnkonvention och den teoretiska bakgrunden.

2.1 Arbetets uppbyggnad

I arbetet fördjupas följande teman (kapitel 3). FN:s barnkonvention, barns perspektiv, i vilket utvecklingsstadium en femåring befinner sig i, om samtalsbilder och dessutom finns det teori om samtal tillsammans med barn kring bilder.

Efter dessa teman tas samtalsbildernas beskrivning upp. I kapitel 4 finns det teori bakom varje artikel och utgående från det motiveras samtalsbilderna. Även arbetsprocessen vid utarbetningen av samtalsbilderna presenteras i detta kapitel.

I slutet av arbetet tas det upp resultatredovisningen, hur samtalsbilderna blev och om det motsvarade förväntningarna. Utvecklingsförslagen presenteras, samt i den avslutande diskussionen granskas examensarbetet kritiskt.

2.2 Litteraturstudier

Till följande kommer litteraturstudien att presenteras, alltså hur vi har gått tillväga när vi sökt litteratur kring de centrala begreppen i examensarbetet. De centrala begreppen i arbetet är FN:s barnkonvention, barns perspektiv, femåringen, samtalsbilder och hur det skall samtals med barn kring bilder. För utarbetningen av vår produkt, samtalsbilder, har vi använt oss av litteraturstudier och innehållsanalys som kommer att redogöras till följande.

Inom en forskningsprocess finns det ofta flera steg, dessa steg börjar med att hitta ett problemområde, formulera syfte och frågeställningar, litteratursökning, val av metod och analys (Patel & Davidson 2003, s. 39). Processen inom detta examensarbete har utgått ifrån dessa steg. Till en början fick vi ett ämne som var vårt intresseområde men även vårt problemområde inom examensarbetet. Därefter formades syftet och frågeställningarna till examensarbetet utgående från den litteratur som vi hittade, syftet och frågeställningen har ändrat och formulerats om under arbetsprocessen. Vidare från detta har litteratursökningen pågått för att stödja syftet och frågeställningen. Valet av metoderna gjordes även i början av processen för att kunna strukturera upp arbetet och nå vårt syfte och frågeställningen. Även en innehållsanalys har producerats, som presenteras närmare i kapitel 2.3. Enligt Patel och Davidson (2003, s. 39) behöver inte dessa steg gå i ordning. Det är vanligt att stegen görs om varandra eftersom det söks ofta ny information när behovet dyker upp.

Som det kom upp enligt Patel och Davidson (2003, s. 40) är första steget att avgränsa och bestämma vad som skall undersökas. I vårt fall söktes det litteratur kring vårt intresseområde, det huvudsakliga begreppet och ämne inom detta examensarbete är FN:s barnkonvention. Avgränsningen som gjorts baserar sig på de artiklar som valts (presenteras närmare i kapitel 4) och de teman som vi anser att är väsentliga att ha kunskap om vid användningen av samtalsbilderna, de presenterades tidigare i kapitel 1.1.

Sökning av litteratur som stödjer syftet och frågeställningen hittas ofta i böcker, vetenskapliga artiklar och tidsskrifter och internet. På bibliotek hittas oftast de källor som behövs och där finns de hjälpmedel som underlättar sökande av relevant litteratur. Att söka litteratur kräver tid eftersom det inte endast handlar om att söka upp böcker eller artiklar utan den funna litteraturen skall ses över om den stödjer arbetet, detta gör man lättast genom att läsa igenom innehållsförteckningen. Efter en del litteratursökning hittas de sökord som ger den önskade litteraturen och som stödjer syftet och frågeställningen. Genom att översätta sökorden kan det ge en bredare litteratur kunskap till arbetet. (Patel & Davidson 2003, s. 42-43)

Utöver detta finns det andra saker som bör beaktas när litteratur sökes. Då en källa har hittats kan man genom att läsa innehållsförteckningen och abstracten avgöra om källan är lämplig för det som skall undersökas. Sedan kan man även kolla upp när och av vem texten är skriven så att man får en bättre uppfattning om boken. Även genom att läsa rubrikerna och ingresserna ger det läsaren en bättre uppfattning om kapitlet och lättare att avgöra om den texten är relevant för arbetet. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, s. 108). Med hjälp

av dessa tips har vi haft lättare att hitta relevant och lämplig litteratur för utarbetningen av den teoretiska fördjupningen och samtalsbilderna.

Litteratursökningen har i stort sett skett på olika bibliotek men även databaser har använts samt internet. De databaser som använts inom detta examensarbete är Google Scholar, Vesta, Blanka och internet. Vi har använt oss mest av Vesta bibliotek söknings databas eftersom examensarbetets källor har genomgående varit litteratur. Litteraturen har valts från Vesta biblioteket eftersom vi anser att det fanns de mest betydande källorna som behövdes för att nå syftet och besvara frågeställningen för examensarbetet. Den litteratur som vi använt oss av har vi försökt avgränsa till så ny litteratur som möjligt, alltså inte källor som är äldre än ca tio år. I vissa fall har äldre litteratur använts men det har använts kritiskt. Vi har valt att avgränsa litteraturen till inhemska källor eller till källor från Sverige för att materialet skall passa till det samhälle som vi lever i.

Vi har i vårt examensarbete använt oss av källkritik. Källkritik handlar enligt Hirsjärvi, Remes och Sajavaara (2007, s. 109- 110) om att kolla upp författarna om de är kända och utbildade inom det ämne som de skriver om. Även källans ålder och ursprung bör beaktas vid valet av källor och förlaget som gett ut källan kan också beaktas eftersom kända förlag publicerar inte litteratur som de inte anser att har värde att publiceras.

Dessa delar har vi beaktat när vi valt litteratur till detta examensarbete, så att det skall ge arbetet mer tillförlitlighet. Som tidigare nämndes har källorna varit relativt nya och största delen av böcker som vi använt oss av är från stora universitets förlag. Följande författare vill vi lyfta fram eftersom de haft den största betydelsen för utarbetningen av samtalsbilderna. Författarna har en god kunskap kring det som de skriver och ger arbetet mer tillförlitlighet.

Merete Holmsens (2005) bok *Samtalsbilder- en väg till kommunikation med barn*, har haft en stor betydelse inom examensarbetet, eftersom Holmsen har haft en stor inverkan vid utvecklingen av samtalsbilder. Litteraturen kring samtalsbilder har kopplats ihop med barnens rättigheter ur FN:s barnkonvention, som sedan har fungerat som grund till utarbetningen av samtalsbilderna.

Litteratur kring FN:s barnkonvention har det hittats en hel del, men de författarna som haft den största betydelsen är Elisabeth Englundh (2009) med boken *Barns bästa i främsta rummet – en pedagogisk utmaning* och Gustavsson Malin & Wulff Antonia (2011) *För mer rättvisa – ett metodmaterial för skolan om barnkonventionen*. Även Margareta

Öhmans böcker har använts genomgående inom examensarbetet, hon har många böcker som behandlar olika ämnen inom examensarbetet.

De sökord som använt inom examensarbetet har varit: resiliens, samtalsbilder, bilder, FN:s barnkonvention, värdegrund, barns perspektiv, femåringens utveckling, kognitiv utveckling, kommunikation, samtal, dialog, delaktighet, barns inflytande, identitet, internationalism, mediefostran, diskriminering och lek.

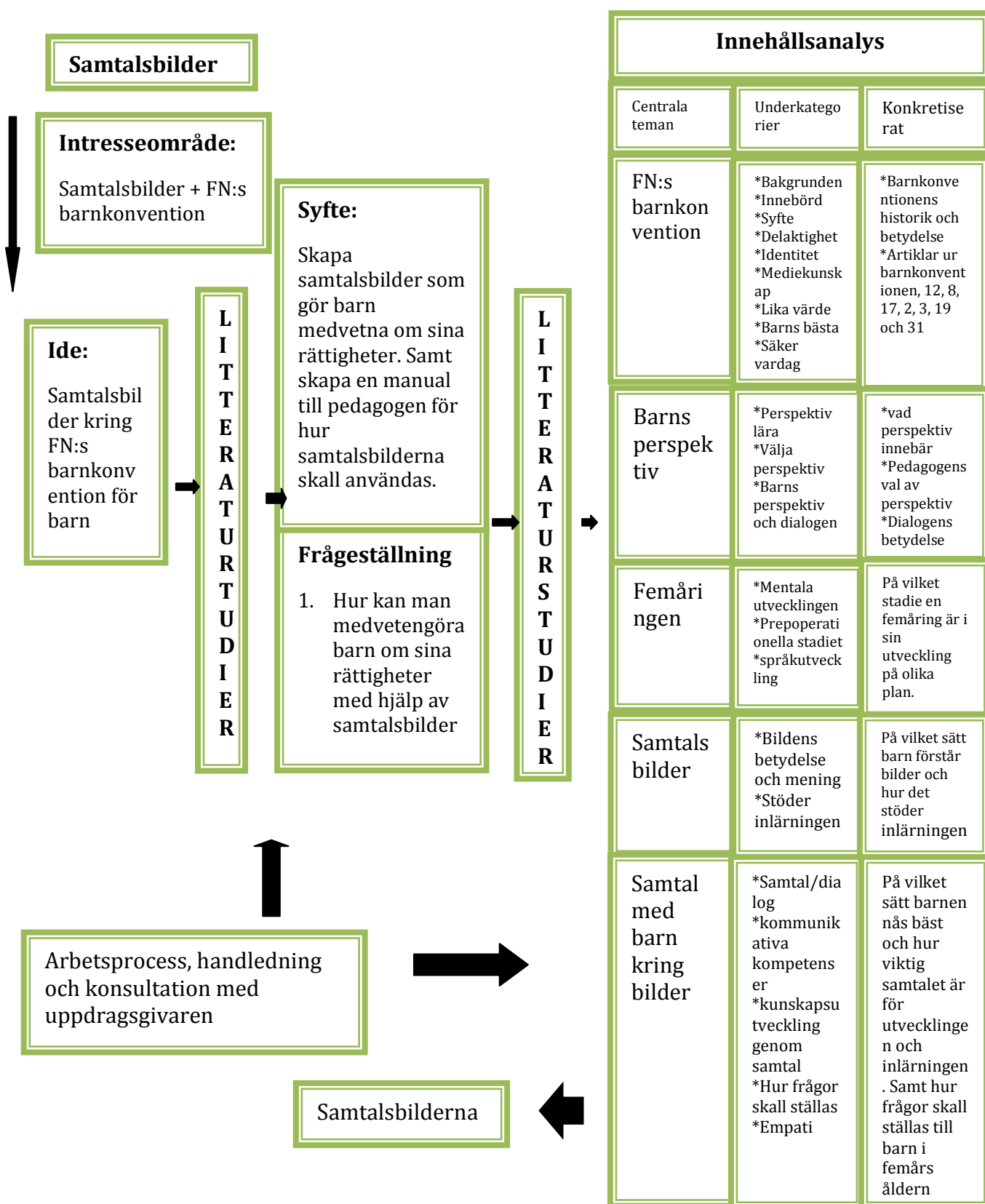
2.3 Innehållsanalys

Analys i ett forsknings sammanhang betyder att den lästa teorin delas upp i olika delar, en analys ger inte alltid ny kunskap. Innehållsanalys metoden används vid analys av vetenskapliga texter. Innehållsanalysens resultat beror mycket på hur arbetet är avgränsat och hur frågeställningarna är ställda, alltså om avgränsningen och frågeställningen är bred ger innehållsanalysen även ett brett svar medan om avgränsningen och frågeställningen är snäv blir resultatet djupare. (Olsson & Sörensen 2007, s. 127 & 129). Innehållsanalysen har vi valt att använda för att få en bättre och bredare kunskap om den litteratur som finns. Till följande beskrivs det hur litteraturen har delats upp och hur vi kommit fram till våra samtalsbilder.

Innehållsanalys innebär att den funna texten skall läsas noggrant igenom. Utgående från texten så skall den kategoriseras (t.ex. samtalsbilder, bilder, femåringens utveckling, barns perspektiv). Sedan skall det ses över om kategorierna kan sammanfattas till mindre tema grupper (underkategorier) och till sist skall resultatet tydas och diskuteras. (Forsberg & Wengström 2013, s. 167). Dessa fem steg har även vi följt i detta examensarbete, stegen kommer klart och tydligt fram i den figur som presenterar till näst.

Följande figur illustrerar hur litteraturstudierna löpt och hur den teoretiska delen till utarbetningen av samtalsbilderna gått till. Utgångspunkten var att utarbeta samtalsbilder, samtalsbildernas intresseområde baserar sig på samtalsbilder och FN:s barnkonvention. Alltså iden bakom examensarbete var att utarbeta samtalsbilder kring FN:s barnkonvention för barn i femårsåldern. Utgående från detta började vi med den första litteraturstudien, alltså det söktes litteratur kring intresseområdet (steg 1). I detta skede var litteraturstudien väldigt bred eftersom litteraturen söktes på en allmän nivå. Genom den första litteraturstudien kom vi fram till examensarbetets syfte och frågeställning. Efter att syftet och frågeställningen var fastställda så fortsatte litteraturstudierna med en mer fokuserad

sökning. Genom innehållsanalysen blev avgränsningen mer tydlig, t.ex. valdes det bort att inte fokusera på barnens språkliga utveckling eftersom det inte fanns med i intresseområdet från början. Sista delen i denna bild illustrerar innehållsanalysen (steg 2-4) som tidigare nämndes, här nämns de centrala teman(huvudrubrikerna) som kommit upp genom litteraturstudierna och sedan de underkategorierna som tagits upp inom huvudrubrikerna och till sist har varje del kort konkretiserats så att läsaren lätt kan se vad varje kapitel handlar om. Utgående från litteraturstudierna och innehållsanalysen har samtalsbilderna utformats. Sista steget i innehållsanalysen presenteras närmare i kapitel 5.

Figur 1. Arbetsprocessen och innehållsanalys.

2.4 Etik

Etik är en viktig del inom examensarbetet, eftersom enligt Öhman (2009, s. 81-82) handlar etik om de värden människor har vid en viss tidpunkt och vid en viss situation. Etiska dilemman är en del av vardagen även på daghem, etiska dilemman betyder när flera värden kommer i konflikt med varandra. Vid etiska dilemman måste det tas hänsyn till varandras värden, detta gör människan oftast omedvetet. På daghem kan etiska dilemman handla om att se till det enskilda barnets bästa eller till hela gruppens bästa.

Forskningsetik handlar i grund och botten om att förebygga moraliska fel inom forskningen. Alltså att följa de normer som finns i samhället även inom forskningen. (Lagström, Pösö, Rutanen & Vehkalahti 2010, s. 13).

Forskningsetiken nämns endast i lagen när det handlar om medicinska forskningar, angående andra forsknings områden finns det inte nämnt skilt i lagen. Men det finns lagar som bör följas fast det inte kommer klart och tydligt fram, lagarna som ofta berör forskningar är yttrandefrihet (1999/731 §12) och rätt till privatliv (1999/523 §3). Personuppgiftslagen (523/1999) styr forskningsetiken i stora drag, lagen skyddar deltagarnas privatliv. (Nieminen 2010, s. 35).

Forskningsetiken togs i beaktande vid planeringen av samtalsbildernas framställning. Framställningen har skett på ett bekant daghem där både daghemmets namn och barnens namn förblir anonyma, stödjer sig på personuppgiftslagen (523/1999). Vanligtvis är det barnen som är objekt i en forskning och studeras ur ett vuxenperspektiv, eftersom barnen anses som inkompetenta och sårbara (Brembeck, Johansson, Bergström, Jonsson, Ossiansson, Shanahan & Hillén 2010, s. 6). Men vi anser att barnen är kompetenta och därför fick de själva bestämma om de ville vara med på fotografierna eller inte.

I och med att examensarbetet tangerar barn under 18 år har tillståndsblanketter delats ut till barnens vårdnadshavare. Detta är viktigt eftersom barnen inte bara är under 18 år men enligt Forskningsetiska delegationen (2012) måste även en etiskförhandsbedömning genomföras. Dessutom är det viktigt att den insamlade datan lagras på rätt sätt, enligt de vetenskapliga kraven.

I allmänhet skall forskningen ske på ett hederligt och omsorgsfullt sätt. Forskningens dokumentering, presentation av resultatet och bedömningen av undersökningen skall ske med största noggrannhet. (Forskningsetiska delegationen, 2012). Därför är arbetsprocessen

i examensarbetet väl dokumenterad för att de etiska kraven skall uppfyllas och ge arbetet mer tillförlitlighet. Arbetsprocessen presenteras genomgående i arbetet men på sidan 9 finns det en figur över hur arbetsprocessen gått till inom litteraturstudierna och i kapitel 4 presenteras arbetsprocessen vid utarbetningen av samtalsbilderna.

Vid en undersökning eller forskning är det viktigt att poängtera att barndomen är någonting helt annat än det vuxna livet, med detta vill Karimäki (2008 s. 2) få fram att vuxna bör respektera och värdesätta barnen och det som de vill få fram.

När samtalsbilderna fotograferades respekterades detta, om barnen inte ville bli fotograferade så respekterades det. Barnen fick även information om tillfället och att de inte behöver vara med om de inte ville.

När barn är inblandade i undersökningar och forskningar bör barnens åsikt beaktas, barn är ofta med i intervjuer och/eller observationer. Men det är viktigt att komma ihåg att deltagande i undersökningar eller forskningar är frivilligt och deltagarna bör ha tillräckligt med information. Detta grundar sig på de mänskliga rättigheternas forskningsetiska principer. Fast vårdnadshavarna har gett tillåtelse för att barnen skall få delta i forskningen bör det även frågas barnen om deras tillåtelse, alltså om de själva vill delta i forskningen. (Karimäki 2008, s. 4). Därför valdes det att ge ut en tillståndsblankett till föräldrarna före fotograferingen men även enskilt fråga barnen om de ville medverka så att fotograferingen skedde etiskt rätt.

Innan samtalsbilderna utarbetades har daghemmet blivit informerad om vad som skall göras och varför. Föräldrarna till barnen har blivit informerade redan tidigare genom tillståndsblanketten och barnen har fått vetskap om detta före fotograferingen skedde. Enligt Forskningsetiska delegationen (2012) skall alla parter bli informerade om detta. Ett avtal skall helst finnas där arbetsgivarens och forskningsgruppens medlemmars rättigheter och skyldigheter finns. Dessutom skall alla parter vara överens om förvaringen och rätten att använda materialet sker på rätt sätt.

Vid utarbetningen av samtalsbilderna har barnens samtycke begärts så att de känner sig delaktiga i processen. Enligt Den etiska grunden för social- och hälsovården (2011, s. 5) skall vuxna visa ”Respekt för människovärdet och människan utgör grunden för verksamheten inom social- och hälsovården. Det omfattar människans grundläggande rättigheter, mänskliga rättigheter, självbestämmanderätt och frihet att välja.”

Eftersom det har valts att samtalsbilderna skall framställas på daghem har det funnits tid för att diskutera med barnen före framställningen. Under den tiden har det förklarats för barnen, vad som kommer att ske, till vad dessa bilder skall användas och ifall barnen inte ville delta fanns chansen för barnen att backa ur. Detta lyftes fram så att barnen hade möjlighet att påverka sin egen situation men det handlade även om en etisk fråga, forskningsetik.

Då resultatet av en forskning presenteras är det viktigt att ta hänsyn till andra forskares arbeten och resultat. I arbetet skall korrekta hänvisningar till det arbetet finnas och deras forskning och resultat skall respekteras. (Forskningsetiska delegationen, 2012). Under arbetets gång har ibland nyttiga arbeten av övriga skribenter uppstått. Även om inte deras arbeten har använts som källor har deras arbeten gett bra tips på övriga källor till examensarbetet.

2.5 Tillförlitlighet

Tillförlitlighet handlar i grund och botten om att samma resultat nås när forskningen görs om eller när litteraturen granskas om. Tillförlitligheten ökar i ett arbete när någonting omprövas och granskas kritiskt. (Björklund & Paulsson 2003, s. 59-60). I examensarbetet har litteraturen omprövats av oss själva men även av andra skribenter, detta ger arbetet mer tillförlitlighet eftersom det inte hittats några fel och andra skribenter har kommit fram till samma resultat (opponenter).

För att ett arbete skall vara så vetenskapligt som möjligt bör metoden vara så tillförlitligt som möjligt. För att en text skall vara vetenskaplig bör det som är skrivet vara sant, alltså litteraturen som använts skall kritiskt granskas. Att använda sig av primärkällor eller söka upp dem ger arbetet även mer tillförlitlighet. (Ejvegård 2003, s. 17, 70). I examensarbetet har vi följt dessa principer.

En viktig del för att göra ett arbete tillförlitligt är att kunna se kritiskt på sin egen forskning. Detta gör att läsaren vet att tid har lagts ner även efter att processen är avslutad, vilket gör hela arbetet mer tillförlitligt. En annan viktig aspekt på ett tillförlitligt arbete är att läsaren skall kunna läsa vilka val som gjorts under processen. Där valen beskrivs är ofta ett av de viktigaste kapitlen i arbetet. (Jacobsen 2007, s.290). I detta examensarbete har det valts att ta upp den kritiska granskningen i slutet, vilket även är den mest naturliga

placeringen. Valen under processen har lagts ihop som ett s.k. metodkapitel, alltså kapitel (2) där valen och hela processen beskrivs.

Tillförlitligheten kan påverkas av många olika saker, speciellt vid en undersökning eller där det utförs praktiska forskningar. Detta i och med att undersökningsupplägget ofta påverkar de som undersöks. Upplägget kan handla om det egna förhållningssättet och på vilket sätt som forskare utför undersökningen. Använder ett otryggt och irriterat sätt kan det resultera i att undersökningen inte blir tillförlitlig p.g.a. att personerna som undersöks inte känner sig trygga i att ge det rätta och pålitliga svaret. Även miljön kan ha en stor påverkan på personen som skall undersökas. Personen skall egentligen vara i hemmiljön för att kunna ge de mest tillförlitliga svaren eftersom personen ofta känner sig mest trygg i sin hemmiljö. (Jacobsen 2007, s.169-171).

I den praktiska delen, dvs. då samtalsbilderna fotograferades var det mycket av detta som skulle finnas i tankarna. I detta fall handlade tillförlitligheten om att behålla tryggheten på daghemmet även fast barnen blev fotograferade. Vi ville dessutom att barnen skulle leka på ett naturligt sätt och inte göra gester framför kameran. Eftersom detta är en tillförlitlighetsfråga i examensarbetet. Fördelen i den praktiska delen var att en av oss var bekant med daghemmet sedan innan. Därför var barnen bekanta och kunde vara sig själva i de situationer där vi måste visa var barnen skulle stå.

Tillförlitligheten för examensarbetet anser vi att har nåtts på bästa möjliga sätt, vi har följt de kriterierna som finns och som nämns här tidigare. Tillförlitligheten nämns även genomgående i examensarbetet.

3 Barn i fokus

Barn i fokus behandlar olika begrepp och teorier som är väsentliga för examensarbete och litteraturen som det finns kring temat FN:s barnkonvention, barnperspektiv och barns perspektiv, femåringen, samtal med barn kring bilder och samtalsbilder. Här presenteras den teoretiska bakgrunden i relation till syftet, som fungerar som bakgrund och styr konstrueringen av samtalsbilderna.

3.1 FN:s barnkonvention

FN:s barnkonvention är grunden till detta arbete. All teori bakom FN:s barnkonvention är grundpelarna för samtalsbilder. Samtalsbilderna kommer att belysa olika artiklar ur FN:s

barnkonvention och på basen av detta är kapitel skapat. Bilaga 3 tar upp alla artiklar ur FN:s barnkonvention.

I detta kapitel används begreppet ”barnets” genomgående, detta är på grund av kunskap om FN:s barnkonvention. Lars H Gustafsson (2011, s.43) poängterar att FN:s barnkonventions riktiga namn är Konventionen om barnets rättigheter. Alltså inte barnens rättigheter eller barns rättigheter utan barnets rättigheter.

3.1.1 Bakgrunden för FN:s barnkonvention

FN:s barnkonvention grundades för att barns behov och intressen skulle tryggas. De mänskliga rättigheterna gäller alla människor, oberoende av ålder medan FN:s barnkonvention och barnets rättigheter tar fasta på barn som är under 18 år. (Om barnkonventionen, barnombudsmannen 2013).

Förenta nationen tog ansvar över barnets rättigheter och FN:s konvention bildades 1989. De flesta länder i världen går efter FN:s barnkonvention, med undantag för två länder. Finland gjorde detta år 1991 och det innebär att staten förpliktade kommunerna, föräldrar och övriga vuxna att stå fast vid FN:s barnkonventions krav. (Lapsiasia 2013).

FN:s barnkonvention står för barnets rättigheter och det är vuxnas skyldigheter. Då vuxna och myndigheter för beslut angående ett barn skall alltid barnets bästa beaktas och barnets åsikter skall bli hörda. (Lapsiasia, FN:s konvention om barnets rättigheter 2013).

3.1.2 FN:s barnkonventions innebörd

Det primära ansvaret för barnen skall bäras av föräldrar eller vårdnadshavare och de skall se till att barnen får god vård och fostran. Under barndomen har föräldrarna eller vårdnadshavarna rätt att få hjälp under vägen, handledning och rådgivning. Har barnen inte trots denna hjälp fått god vård ser staten till att barnen blir omhändertagna så den goda vården blir garanterad. (Lapsiasia 2013).

De länder som godkänner vad FN:s barnkonvention innebär skall vart femte år göra en rapport över hur det enskilda landet bevakar barnets rättigheter. Det här är ett sätt för FN:s barnkonvention att följa upp varje enskilt land. Utgående från rapporteringen beslutar kommittén vad som bör bättras på och vad som är bra för varje enskilt land. Utrikesministern ansvarar för rapporteringen i Finland. (Lapsiasia 2013).

FN:s barnkonvention kan delas upp i tre olika huvudteman, protection, provision och participation. Protection står för att barn har rätt till ett särskilt skydd. Provision står för att barn har rätt till tillräckligt stor del av samhällets resurser. Participation står för att barnen har rätt till beslutsfattningen om dem själva, beaktande av åldern. (Lapsiasia 2013).

FN:s barnkonventions viktigaste huvudprinciper är: Jämlikhet, vid beslutsfattning är det barnens bästa som beaktas, barnen har rätt till ett bra liv och barnens åsikter skall alltid beaktas. (Lapsiasia 2013).

I Finland är det barnombudsmannen som övervakar att barnets rättigheter tas i beaktande. FN:s barnkonvention granskas av både Unicef och FN:s barnorganisation så att allting går rätt till. (Lapsiasia 2013).

FN:s barnkonvention är till för att barnets röster och rättigheter skall bli hörda. Inte ens i Finland är det en självklarhet att barn och vuxna har samma människovärde. Då beslut blir gjorda blir barns och ungas röster sällan hörda. FN:s barnkonvention beskriver synen på barnets rättigheter på ett konkret och bra sätt; ”Barn skall bemötas som jämlika individer och de ska ha rätt till medinflytande enligt sin utvecklingsnivå i frågor som gäller dem själva”. (Gustavsson & Wulff 2011, s.6).

Barnkonventionen är det begrepp som oftast används, medan konventionen för barnets rättigheter är det korrekta begreppet. Författare till boken *Barnets bästa i det främsta rummet – en pedagogisk utmaning?* Elizabeth Englundh (2009, s. 21-22) är av den åsikten att ju mer vikten läggs vid att använda begreppet barnkonventionen, försvinner budskapet ur det riktiga namnet. Eftersom själva konventionen står för barnets rättigheter och inte bara välvilighet gentemot barnen.

Då barn och unga inte känner till sina egna rättigheter är det lätt hänt att barnen utsätts för diskriminering, våld eller andra kränkningar. Att respektera andra människor är ofta ett resultat av att barn känner till sina egna rättigheter. Därför är det viktigt att informationen till barnen bakas in i så tidig ålder som möjligt. (Gustavsson & Wulff 2011, s.6).

Som namnet barnets rättigheter säger, har barnen och ungdomarna all rätt till innehållet och innebörden i FN:s barnkonvention. Därför är det viktigt att föra in detta i vardagen både på daghem och i skolor. Pedagogerna bör vara medvetna om innehållet i FN:s barnkonvention eftersom barn redan i tidig ålder bör få uttrycka sina känslor och åsikter i olika situationer. (Arnér & Tellgren 2006, s.29-31). FN:s barnkonvention är även ett

styrdokument både för daghem och skolor. Med tanke på detta så är samtalsbilderna bra att införa redan i daghem.

Det finns så kallade konventionsstater, så som namnet också säger är det stater som går under de Förenta Nationernas krav. Eftersom FN:s barnkonvention är uppbyggd av artiklar har FN valt ut fyra stycken artiklar som utgör grundprincipen och tre stycken artiklar där tillämpningen ingår. Varje konventionsstat skall sträva efter att följa dessa grundprincips artiklar. De övriga artiklarna i FN:s barnkonvention tar mer fasta på vila och fritid, utbildning, hälso- och sjukvård. Då är uppgiften för den egna verksamheten att plocka ut de artiklar som tangerar deras dagliga verksamhet. (Englundh 2009, s. 43).

Värdegrunden på daghem kommer oftast fram i planen för småbarnsfostran. Värdegrunden kan ta form på olika sätt beroende på kommun. Värdegrunden grundar sig oftast på FN:s barnkonvention. De värderingar som FN:s barnkonvention står för kommer starkt fram i planen för småbarnsfostran eller i läroplanen. Detta utdrag från den grundläggande utbildningen förklarar värdegrunden väldigt bra. (Gustavsson & Wulff 2011, s.6).

”De mänskliga rättigheterna, alla människors lika värde, demokrati, en vilja att bevara naturens mångfald och omgivningens livskraft samt tolerans och vilja att slå vakt om den kulturella mångfalden är de värden som den grundläggande utbildningen ska gestalta och förmedla. De viktigaste handlingarna som definierar de mänskliga rättigheterna är FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna, Konventionen om barnets rättigheter och Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna. Den grundläggande utbildningen ska också främja social gemenskap, ansvarskänsla och respekt för individens friheter och rättigheter”. (Gustavsson, Wulff 2011, s.6).

3.1.3 Syftet med FN:s barnkonvention

Synen på barnets behov har ändrat drastiskt under de senaste åren. Förståelsen för att barns behov inte alltid är lika i samma ålder ökar allt mer. Två femåringar kan vara på helt olika utvecklingsstadier medan en sju- och femåring kan vara på samma utvecklingsstadium. I och med detta har barnen också olika behov. Det är här som vi kan koppla in barnets rättigheter. I dagens läge är det vanligt att daghemmen gör det bästa av situationen med de resurser som finns. Men rättigheterna står för att alla skall ta hänsyn till barnets grundläggande behov som stöd för utvecklingen. Det här ansvaret faller på kommunen, varje kommun skall se till att dessa resurser finns för att barnets grundläggande behov tillgodoses. (Gustafsson 2011, s.20-21).

FN:s barnkonvention skapades för att det visade sig att barn i historien var de stora förlorarna. Barn blev ofta misshandlade, utnyttjade både på sex- och arbetsmarknaden och

dessutom var de ofta barnen som var mest sårade under beväpnade konflikter, trots att barn skulle behandlas som vuxna enligt vissa överenskommelser. Dessutom fanns det ingen som var på barnens sida, det fanns ingen som stod upp för dem, varken vuxna eller organisationer. I FN:s barnkonvention betonas nu att barn skall ha samma rättigheter som en vuxen med ett undantag på vissa tilläggsrättigheter, bara för att se till att barnen inte kommer i andra hand. (Gustafsson 2011, s.37)

3.2 Barns perspektiv

Det huvudsakliga begreppet bakom examensarbetet är barns perspektiv eftersom produkten är riktad till barn, detta lyfts fram i följande del. Begreppet belyses ur flera synvinklar och grundar sig på flera författarens förklaringar kring begreppet.

För att förstå vad barns perspektiv är kommer följande del att klargöra först vad perspektiv är. Varje människa har ett eget perspektiv och en egen uppfattning om världen, men för att få en större bild av världen behövs det tas del av andras perspektiv. Perspektivlära innebär att människor både kan ta del av någon annans perspektiv samtidigt som det egna perspektivet hålls fast, detta är även grunden för ett meningsfullt samspel. Kommunikation är även viktigt för att kunna ta del av någon annans perspektiv, alltså perspektivtagning. Genom kommunikation anpassas perspektivet och anpassas även till det som sägs. En viktig del i perspektivtagning är meningsfullt samspel så att inte deltagaren ser sig som en isolerad individ utan individen ser sig själv i relation till den andra, i relation till artikel 2(lika värde) i FN:s barnkonvention. (Arnér & Tellgren 2006, s. 32-33).

Englundh (2009, s. 17) behandlar ett mer systematiskt sätt att se på perspektiv, hon utgår i från Per Lindröms modell (2001). Modellen har ett objekt, ett subjekt och en position. Vuxna (subjektet) studerar eller uppmärksammar barnen (objekt). Sedan tar den vuxna (subjektet) en position i förhållande till barnen (objektet). Detta utgör ett barns perspektiv.

Det finns en skillnad mellan barnperspektiv och barns perspektiv. Barnperspektiv handlar om hur en vuxen ser på barns situation. Det förknippas ofta med barns bästa, barn i centrum och barns rätt, som kommer upp i artikel 3 i FN:s barnkonvention. Barns perspektiv handlar om barnens uppfattning om sitt liv, alltså med andra ord hur barn ser saker och ting ur sin synvinkel. Dessa olika perspektiv nås med hjälp av samtal. (Arnér & Tellgren 2006, s. 40). Eva Johansson och Ingrid Pramling Samuelsson(2003, s. 23-25) beskriver barnperspektiv utgående från barns perspektiv. De menar att barns perspektiv

handlar om ”att förstå det barn uttrycker som meningsfullt” och ”att ha kunskap om och att vara lyhörd”. Men när de beskriver barnperspektiv menar de att utöver dessa två delar så bör barnen även göras delaktiga för att pedagogen skall kunna säga att den har ett barnperspektiv.

Barns perspektiv står som grund för samtalsbilderna, eftersom syftet med arbetet är att göra barn medvetna om sina rättigheter.

Barns perspektiv har inte pedagogen automatiskt när den arbetar med barn utan det är någonting som måste väljas. Det egna perspektivet är alltid utgångspunkten medan andras perspektiv måste väljas, i detta fall ett barns perspektiv. Fast perspektivet har valts så är det en utmaning att hålla sig fast vid beslutet eftersom det egna perspektivet är så starkt. (Arnér & Tellgren 2006, s. 39). För att kunna inta ett barns perspektiv behöver pedagogen även förstå barn och kan se med barns ögon på världen. För att detta skall kunna verkligställas bör den vuxna ha tillgång till barns livsvärld. I denna mån handlar det om att som vuxen bli delaktig i barnens värld. (Johansson & Pramling Samuelsson 2003, s. 47). Vid användningen av samtalsbilderna och inläringen av barns rättigheter är det bra om pedagogen kan se saker och ting ur ett barns perspektiv.

Har pedagoger ett barns perspektiv och vet de vad det innebär i praktiken. Barns perspektiv är ett svårt begrepp, forskaren har länge funderat kring detta begrepp eftersom ingen får en klar förklaring. Problematiken ligger i att begreppet kan ses från många olika vinklar, men största problemet är att om pedagoger kan se ur barns synvinkel och uppfatta allt som ett barn. Alltså när det görs ett beslut enligt ett barns perspektiv så är det då faktiskt helt och hållet ett barns perspektiv i praktiken, för ofta brukar det tendera till det vuxnas perspektiv på saker och ting. (Arnér & Tellgren 2006, s. 27-28).

Alltså barns perspektiv handlar konkret om hur barnen ser på världen, ur barnens synvinkel. Vad barnen ser, hör och känner men ofta tar det vuxnas perspektiv över barnens perspektiv. Begreppet barns perspektiv kan även växla mellan eller använda som synonym till följande begrepp; barns bästa, barn i centrum och barn i fokus. Men barns perspektiv kan även betyda att det är dels vuxna som ser barnen men också att barnen koms ihåg, detta sätt leder till att pedagogen ser situationen ur barns synvinkel. För att detta skall kunna nås bör pedagogen lyssna till barnen samt skaffa sig en uppfattning om det när det gäller frågor kring barnens bästa, som även framkommer i FN:s barnkonvention artikel 3 (barns bästa), så bör barnens intresse prioriteras före den vuxnas om det handlar om en

intressekonflikt. Gällande situationer som tidigare nämns så bör barnens intresse prioriteras och arbeta kring barns perspektiv, ofta handlar det om barnen själva och vuxnas perspektiv tar lätt över. Alltså bör även barns perspektiv respekteras i flera frågor än intressekonflikter. (Arnér & Tellgren 2006, s. 33-35).

Arnér och Tellgren (2006, s. 35-37) har även tagit upp om en tankemodell av Bodil Rasmusson filosofie doktor i socialt arbete. Rasmusson har en tankemodell med tre delar där den första är vuxnas perspektiv på barn där utgångspunkten är den vuxnas individperspektiv och referensramar, detta innebär kunskaper, teorier, erfarenheter och intressen och beroende på olika tillfällen och sammanhang. Vuxnas perspektiv grundar sig på den roll som den har i samhället, det kan vara förälder, lärare, pedagog och den relationen som vuxna har till barnen. Den andra delen av tankemodellen enligt Rasmusson är barns perspektiv på den egna tillvaron, denna del av tankemodellen handlar om hur barnen själv ser på sitt eget liv. Det formar sig på samma sätt som den vuxnas, genom socialt, kulturellt och historiskt sammanhang samt barnens roll i samhället. Andra förhållanden som kan påverka barnen är kön, ålder, mognad, intressen, sakkunskap, självförtroende och känslor. Den tredje och sista delen i tankemodellen är mötet mellan barn och vuxna, barn som förmedlar och vuxna som tolkare. Interaktionen betraktas mellan vuxna och barn, i denna modell skall den vuxna utgå från kunskapen och inlevelsen från barnens egna åsikter, känslor, erfarenhet, kunskap o.s.v. Bilda sig en uppfattning om barnens synsätt och perspektiv. I modellen kommer det fram hur viktigt det är att föra ett samtal eller en dialog med barnen. Även Englundh (2009, s. 16) tar upp och betonar Rasmussons modell, men betonar ännu mera på samspelet mellan vuxna och barnen.

Barns perspektiv kan även koppla till FN:s barnkonvention, eftersom inom FN:s barnkonventions artiklar 3.1(barnens bästa) och 12 (inflytande) strävas det efter att få fram barnens vilja och tankar kring dem själva. FN:s barnkonvention vill att barnen själva skall få möjlighet att bli hörda och påverka sin egen situation, men beakta barnens ålder och mognad. Här beaktas barns perspektiv i hög grad. (Arnér & Tellgren 2006, s. 29-30). Elizabeth Englundh (2009, s. 18) tar även upp detta i sin bok *Barnets bästa i främsta rummet – en pedagogisk utmaning*, men hon tar upp ett nytt begrepp. Tack vare FN:s barnkonvention har världens politiker fått ta ställning till alla barns rättigheter, de har alltså ett globalt barns perspektiv. Utöver detta så finns det även ett nationellt barns perspektiv, som handlar om hur ett visst lands lagstiftning ser på barnen och barnens bästa.

I Arnér och Tellgrens (2006, s. 109-110) undersökning kom det fram att barnen själva anser att de vuxna inte frågar tillräckligt ofta deras åsikter kring saker som berör dem. För att uppnå detta bör vuxna och barn var jämställda samtalspartners, genom dialog kan vuxna få en förståelse hur barnen ser på världen.

Med samtalsbilderna får barnen möjlighet till att påverka sin egen vardag och sådant som berör dem. Genom att föra en dialog tillsammans med samtalsbilderna kommer de fram till en större delaktighet i vardagen.

En del av inläringen är barnens lärande i arbetet, och för att barnen skall kunna lära sig krävs det av pedagogen att kunna möta barnens tankevärld. Alltså en del av barns perspektiv, och det kan nås med intervjuer eller med dialog. Genom dialog påverkas barnens tankeutveckling och lärande men detta måste ske genom ett aktivt engagemang. (Doverborg & Pramling Samuelsson 2000, s. 13-15). Samtalsbilderna medför en dialog som stödjer barnens tänkande och lärande, på det sättet blir de medvetna om sina rättigheter.

Ofta är olika situationer ur vuxnas perspektiv, när det handlar om barnens lärande är dessa situationer ofta planerade i den riktningen som den vuxna önskar. Alltså processen inom lärande ses ur den vuxnas perspektiv inte hur barn lär sig bäst och vad barnen vill lära sig. Men för att få reda på hur barnen egentligen tänker kring vissa saker, som i detta fall handlar om barns rättigheter, bör barnen ställas inför situationer där de behöver tänka. Med andra ord så krävs det att pedagogen har ett barns perspektiv för att kunna lära ut någonting till barnen. Barnen och pedagogen bör vara på samma nivå för att förstå varandra. (Doverborg & Pramling Samuelsson 2000, s. 17). Med hjälp av samtalsbilderna kan pedagogen och barnen föra en dialog där barnens tankar framförs.

Denna teori och bakgrund kring barns perspektiv kommer att ha en stor roll för samtalsbilderna. Eftersom det förekommer för sällan på daghem att pedagoger tar ställning till barnens syn på världen, alltså samtalsbilderna kommer att grunda sig på barns perspektiv. Barns perspektiv används även för att stärka barnens inläring av sina rättigheter.

3.3 Femåringen

Eftersom målgruppen för materialet är femåringar så är det lättare att föra ett samtal om pedagogen först vet på vilken nivå en femåring är i sin språkutveckling och förståelse.

Enligt Ellenby & Hilgers (2010, s.18-19) förstår en femåring vid det här laget vad språket innehåller, barnen vet att ord består av bokstäver. Barnen kan även vid den här åldern rimma, jämföra ord och leka med ord. Med lek menas att barnen använder mera ord när de leker, en femåring kan även bilda långa meningar. Eftersom barnen som är på denna nivå vet att med bokstäver bildas ord, väcks intresset för att lära sig skriva. En femåring orkar höra på längre berättelser och förstår innehållet och kan jämföra berättelser till det vardagliga livet.

Jean Piaget har varit en man med stort inflytande på hur vuxna tänker om den mentala utvecklingen. Piaget delade in den mentala utvecklingen i fyra stadier. Det första stadiet infaller då barnen är mellan 0 och 2 år och det kallas för det senso-motoriska stadiet, sedan går barnet in i det preoperationella stadiet som är mellan 2 och 7 år. Efter det de konkreta operationernas stadium mellan 7 och 12 år. Och till sist det formella operationernas stadium som infaller då barnet är 12 år och uppåt. (Bricker & Waddell 2004, s.49).

I och med att vi har avgränsat oss vid femåringen har det preoperationella stadiet haft den mest centrala delen i arbetet. Bricker och Waddell (2004, s.49-51) poängterar att det stadiet som tar fasta på ett barn i femårsålder är det preoperationella stadiet som infaller då barnen är mellan två och sju år. Här ses nu tecken på det symboliska tänkandet och hur det tar form i språket och fantasin. I och med att barnen befinner sig i preoperationella stadiet under fyra års tid, händer det stora förändringar i utvecklingen under den här tiden. I början ser barnen mycket av det som sker utifrån det egna perspektivet och har svårt att förstå hur andra individer tänker och känner. Barnen tror att alla människor upplever saker på samma sätt och därför kan problem uppstå genom att barnen har svårt att berätta hur det mår i och med att alla borde känna samma sak.

I detta stadium är det väldigt svårt för barn att uppfatta sambandet mellan yttre former och verkligheten. Ett praktiskt exempel i det här fallet är, skulle vi ha en vattenfylld hink och hålla det över till en större hink kan barnen tolka det som att vattenmängden har minskat eftersom det ser ut som det skulle finnas mindre vatten i den större hinken. Detta beror på att uppfattningen om storlek och mängd inte stämmer överens då de yttre förutsättningarna förändras. (Bricker & Waddell 2004, s. 52-53).

Under barnens femåriga liv är det nu som de börjar berätta saker. Det är nu barnen förstår strukturen på en berättelse, att berättelsen skall ha en början, en mitt och ett slut. Redan nu kan barn berätta historier och uttrycka sig med långa meningar. Intressant för barn i den

här åldern brukar vara roliga historier och rim. Barn för gärna en dialog tillsammans med vuxna och övriga vänner och orsaken till detta kan många gånger vara en orsak till uppmärksamhet. Självkänslan hos barnen stärks genom att lyssna till dem och genom att bekräfta barnen. Därför är den här åldern en ypperlig ålder att öva tillsammans med barnen genom att sätta ord på känslor. (Bricker & Waddell 2004, s.51-52). Samtalsbilder kommer att stödja barn i femårsåldern i deras kognitiva utveckling och skapa ett intresse för barnen att berätta och framföra sina egna tankar och åsikter.

3.4 Samtalsbilder

Talesättet ”en bild säger mer än tusen ord” är inte tomma ord, bilden är ett uttrycksmedel som människorna har använt sig länge av. Det finns flera saker som tyder till att bilder skulle ha varit människans första språk. Bildsviter och grottmålningar tyder på att människorna har haft ett sätt att berätta för andra och för eftervärlden med hjälp av bilder. Bilder och deras berättelser går alltid att avläsa oberoende modersmål och skriftspråk. (Edwards 2008, s.93).

Att använda sig av bilder, samtalsbilder, är ett ypperligt sätt att få fram vad barn tycker och tänker. Barnen får berätta vad som händer på just den bilden och har lättare att koppla egna erfarenheter till bilden. Risken med att använda bilder är att barn lätt fastnar på oväsentliga detaljer, här bör pedagogen kunna styra diskussion till det väsentliga. Med yngre barn kan det även användas andra hjälpmedel som handdockor, papper och pennor. (Doverborg & Pramling Samuelsson 2000, s. 36-37). Samtalsbilderna är en form av hjälpmedel för att göra barnen medvetna om sina rättigheter, till vissa övningar behövs det även olika hjälpmedel som t.ex. till övningen ”Husdjuret” artikel 3 (barns bästa).

Bildens syfte är att få fram miljön, stämningen och känslorna. Genom att tolka den fysiska miljön i bilden kan det även fås fram sociala detaljer. Det är ofta genom karaktärerna i bilderna som gör att det är lättare för att läsa av bilderna. Karaktärernas humör och sinnesstämning gör att det går att läsa av deras känslor. Dessutom kan kompositionen i bilden förmedla känslorna samt dramaturgin i berättelsen. (Edwards 2008, s.105).

Samtalsbilder förklarar Merete Holmsen (2005, s. 9-10) på följande sätt, barnen i detta fall kan känslomässigt känna igen sig i den visuella bilden. Merete Holmsen beskriver bilder på ett väldigt konkret och bra sätt och därför vill vi lyfta fram följande citat från hennes bok Samtalsbilder – en väg till kommunikation med barn; ”Bilder säger mer än ord. Bilder

talat till känslor. Barn är omedelbara och har ofta en närhet till de egna känslorna som vi vuxna kan avundas dem. Barn är spontana och upptagna av detaljer och visuella uttrycksformer”.

Orsaken till att samtalsbilder ofta fungerar bra tillsammans med barnen är att barn är visuella. Barn känner allt oftare igen saker än vad de kommer ihåg, samma gäller ofta vuxna. För ett barn är det lättare att visualisera en händelse som har skett på daghemmet framför sig än att komma ihåg själva daghemstiden. I praktiken ses detta genom att barn ofta gillar bilderböcker och ”memory-spel”, barn är ofta väldigt duktiga på dessa spel eftersom de har det visuella minnet. (Holmsen 2005, s.71). Samtalsbilderna stödjer barnens inläring eftersom de lär sig lättare visuellt, de kan koppla rättigheterna till bilderna.

Meningen med samtalsbilderna är att med hjälp av bilderna göra dialogen och förståelsen bättre mellan barn och pedagog. Samtalen som utgörs med hjälp av samtalsbilder kan göras med det enskilda barnet eller i en grupp. Med hjälp av barnens tankar och värderingar kan personalen utveckla och förbättra planeringen på daghemmet. (Holmsen 2005, s.13). Målgruppen för examensarbetet är i huvudsak femåringen. Men enligt Holmsen (2005, s.15) kan målgruppen för samtalsbilder gå från daghemsålder ända upp till grundskolans fjärde klassister.

Enligt Holmsen (2005, s.91) är det enklare att utföra en dialog tillsammans med barn som handlar om känslor, tankar och erfarenheter ifall det utgås ifrån samtalsbilderna eller teckningar.

Användningen av samtalsbilder skapar ofta en trygghetskänsla för barnen. Barnen får en chans att sätta ord på känslor och reflektera över dem. Under ett samtal med samtalsbilder beskrivs först händelsen på bilden, sedan får barnen med hjälp av deras personliga åsikter berätta vad som sker på bilden. Med hjälp av samtalsbilder kan barnen lättare relatera till sina egna erfarenheter utifrån vad bilden belyser för känslor. Ett lyckat samtal leder ofta till en öppenhet mellan barnen och pedagog. (Holmsen 2005, s.55). Genom samtalsbilderna som utarbetats får även barnen diskutera kring vad som händer på bilden. På baksidan av bilden finns det även konkreta övningar som pedagog kan göra tillsammans med barnen.

3.5 Samtal med barn kring bilder

Med samtalsbilderna krävs att det förs en dialog med barnen, samtal med barn är lika viktigt som att föra ett samtal med vuxna. Med samtalsbilderna ges barnen möjlighet till delaktighet.

Samtal handlar om att tillsammans med barnen utforska tankar och funderingar, det handlar om att tillsammans med barnen få fram hur de ser på världen och livet (Öhman 2009, s. 136). Alltså en del av barns perspektiv som även samtalsbilderna grundar sig på.

Det är inte endast barnens språkutveckling och ålder som påverkar hur det kan föra ett samtal, även kommunikativa kompetenser påverkar. Dessa kompetenser är grammatisk kompetens, det handlar om att barn förstår och vet vad ord betyder. Sociolingvistisk kompetens handlar om att barn vet hur språket skall användas vid olika sociala tillfällen. Barnen lär sig hur det skall tala till vuxna och hur det skall tala med kompisar, alltså kunskap om att det finns skillnad vid dessa situationer. Diskurskompetens handlar om att barn kan forma ett språk som är sammanhängande och begripligt, det finns en röd tråd i det som berättas och sägs. Sista kompetensen är strategisk kompetens, innebär att barnen kan ta till andra hjälpmedel när inte språket räcker till. Vuxna använder ofta händer för att visa vad som menas, barn är bra på att hitta på nya ord som gör att andra förstår bättre vad de är ute efter. Kommunikativa kompetenserna finns inte från födseln, barnen övar och utvecklar kompetenserna när det samtalar med andra barn och vuxna. För att dessa kompetenser skall kunna utvecklas krävs det att barnen ges möjlighet att berätta och prata samt att någon lyssnar till dem, detta kallas för samtalstid. (Ellneby & Von Higers 2010, s.21- 22). Syftet med samtalsbilderna är att göra barn medvetna om sina rättigheter men kommer även vara ett stöd för barn att sätta ord på deras handlingar.

Samtal handlar om kunskapsutveckling oberoende av miljö eller situation, alltså genom samtal bearbetas uppfattningar, tankar och värderingar samt att lära känna omvärlden och sig själv. Att föra ett samtal med andra leder till självreflektion och möjlighet till att upptäcka sig själv genom andra. Det dagliga samtalet är det viktigaste samtalet för samvaron mellan människor i olika verksamheter. Samtal skall vara någonting som kommer upp i vardagen på ett naturligt sätt, samtalet skall även innehålla laddningar och kvalitet som kommer upp i ett samspel. (Arnér & Tellgren 2006, s. 21-23). Genom samtalsbilderna lär sig barnen om sina rättigheter samtidigt som de upptäcker sig själva och utvecklas.

Att få igång ett samtal med barn är inte lätt, det krävs att pedagogen känner självförtroende och att den goda dialogen inte föds om båda är spända och nervösa. Meningen med barnsamtal är att hjälpa barnen att lägga ord på sina känslor och tankar, det är ett sätt att utveckla barnens språkfärdigheter. Barnsamtal grundar sig på bejakande och empati, som innebär jämställdhet i samtalssituationen. Denna samtalsform är ingen intervju med barnen utan den är barnen själv som i högsta grad styr samtalet. (Kinge 2008, s. 96-98). Denna samtalsform anser vi är bäst lämpad för att föra ett samtal med barn, formen ger även barnen mer möjlighet att vara delaktiga i gruppen.

För barnen är det lättare om frågorna är kopplade till en konkret händelse, på det viset blir frågorna mer konkreta och lättare att förstå. Ett annat sätt är att be barnen berätta om t.ex. när de blir rädda. Barn har lättare att berätta allmänt än att svara på en specifik fråga. Genom att ställa övergripande frågor så har barnen möjlighet att välja riktningen för samtalsämnet, på detta sätt fås det fram vad barnen tänker på just då och det ger barnen möjlighet till större delaktighet. (Doverborg & Pramling Samuelsson 2000, s. 35). Med samtalsbilderna kan pedagogen koppla till konkreta händelser, frågorna till samtalsbilderna är inte specifika för att det lättare skall kunna diskuteras.

Genom att ställa intressanta frågor under samtalet gör ofta att barnet berättar mer. Det gäller att ställa rätt frågor till barnen och då finns det två frågeformer att välja mellan, imperativisk och deskriptiv frågeform. Skillnaden mellan dem är att en imperativisk frågeform ofta är direkt och vänlig medan den deskriptiva frågeformen är mer beskrivande. I detta fall där det samtalas med barn är det bättre att använda sig av den imperativiska frågeformen eftersom den deskriptiva frågeformen är ofta anklagande och då finns risken att barnen intar försvarsposition. (Holmsen 2005, s.78-79). På baksidan av samtalsbilderna kommer det även förekomma frågor som är kopplade till bilden. Frågorna är i imperativiskform så att diskussionen löper bättre och barnen känner sig trygga.

Det finns vissa saker som pedagogen bör beakta vid samtal med barn. En typisk problematik kan många gånger vara då barnen svarar ”jag vet inte” på en avgörande del av frågorna som pedagogen ställer. Den här problematiken är väldigt vanlig och kan bero på att barn är många gånger osäkra på svaret. Orsaken till osäkerheten beror ofta på att barnen tolkar pedagogens fråga som väldigt specifik, och enligt barnen behöver en specifik fråga ett specifikt svar. En annan orsak till ”jag vet inte” svaret kan kopplas till negativa erfarenheter. Då associationen blir för stark är det lättare att ta ”jag vet inte” utvägen för att inte behöva gå in på ämnet. Som pedagog i de här fallen gäller det att erbjuda en

lyssnarposition till barnen och den vuxna kan använda ledande beskrivningar till bilderna. (Holmsen 2005, s.85). Frågorna till samtalsbilderna är öppna för att barnen skall känna sig säkra och kunna berätta öppet.

Barnen behöver tid för att berätta, de måste få tänka färdigt före de börjar berätta. Detta är en utmaning för många pedagoger eftersom de ställer snabbt en fråga till, genom att ge barnen tid fås det fram det som barnen vill berätta. Ett sätt att börja diskutera kring en artikel är att först börja med en öppen fråga och med hjälp av den öppna frågan fås diskussionen igång, utgående sedan från diskussionen och det som kommit fram kan mer specifika frågor ställas. (Doverborg & Pramling Samuelsson 2000, s.32).

Det sägs ofta att samtalet på daghem är en grundförutsättning för att ha en demokratisk grundprincip. Detta nås genom att föra samtal med barnen, när barnen blir lyssnade på känner de sig respekterade. (Öhman 2009, s. 135). Att barn blir lyssnade till och känner sig som en del av gruppen hör till en av FN:s barnkonvention grundprincip artikel (12). Problematiken ligger i det att vuxna ofta inte tar barn på allvar, de hör nog på vad de säger men det åker in i ena örat och ut i det andra. För att förbättra detta borde vuxna tala med barnen istället för att tala till barnen. Genom att tala med barn fås igång ett samtal, alltså genom att säga ”Du har rätt till ett namn, varför har vi alla olika namn?!”. På detta sätt får vi igång ett samtal som gör att barnen känner sig delaktiga och deras svar och åsikter känns viktiga. (Öhman 2009, s. 136). Med samtalsbilderna är det meningen att pedagogen skall tala med barnen så att de får ut så mycket som möjligt och på samma gång stärka deras inläring.

Som tidigare nämndes är empati en viktig del när det samtalas med barn, empati är synonym ord med inkännande, inlevelsefull, in lyssnande och empatisk. Dessa ord beskriver vad empati handlar om och hur människor skall vara för att vara empatisk. Men i grund och botten handlar empati om inlevelse, fånga upp andras känslor, stämningsläge och underliggande emotionella budskap samt att visa förståelse för den andra så att den blir medveten om sig själv och ökar självförståelsen. Nyckelord inom empati är fatta och förstå samt respondera och kommunicera. (Kinge 2008, s. 53-54). Margareta Öhman (2009, s. 63) belyser att empati inte gäller att inta eller ta över den andras känslor eller stämning utan att på avstånd förstå vad den andra går igenom och befinner sig i just nu. Men hjälp av detta så kan det arbetas vidare men anpassas efter situationen.

Vissa ämnen som tas upp med samtalsbilderna kan vara känsliga och kan väcka många känslor. Om pedagogen kan visa empati till barnen så kan diskussionen bli djupare och få en större betydelse. Men om det väcker starka känslor skall det finnas tid för att bearbeta dem.

Olika indelningar av empati har även gjorts inom den vetenskapliga forskningen, empati har indelats i sju olika delar. Den första är affektiv empati som i grunden handlar om den känslomässiga empatin och den andra är kognitiv empati alltså den intellektuella delen, de två första är grunden till empati. Följande del är prediktiv empati och den handlar om förmågan att kunna gissa sig fram hur en annan person kommer att ge utslag och situationell empati innebär hur en person kan notera och bemöta en persons känslor i en viss situation. Egenskapsempati innebär ett personlighetsdrag och de sista delarna är empatisk förståelse och empatisk kommunikation. (Holm 2005, s.69). Med tanke på samtalsbilderna kommer den affektiva empatin och den situationella empatin att användas mest, eftersom vissa saker kan vara svåra och känslomässigt utmanande.

Det är viktigt att komma ihåg att barn och vuxna kan ha olika uppfattningar om empati, barn har lättare att visa empati när någon annan har ont, detta är en början hos barn i empatiutveckling. Utmaningen hos vuxna i denna situation när ett samtal skall föras med barn och empati skall visas är att vuxna är intellektuellt färdigutvecklade, i detta fall krävs det att använda sig av sin intellektuella och emotionella förmåga för att sätta sig in i barnens situation men så att både den intellektuella förmågan och emotionella förmågan hålls på barnens nivå. (Kinge 2008, s. 53- 54).

En annan utmaning som kommer upp i den dagliga verksamheten är när den vuxna känner igen sig i olika situationer som barnen går igenom, vanliga situation som när barn inte får inbjudan till ett kalas eller inte får vara med i leken. När vuxna kan känna igen sig hos barnen så blir det lätt så att vuxna inte tänker klart eller reagerar klart i den situationen som är bäst för barnen. Men här borde de vuxna tänka professionellt och lösningsinriktat, men även ge barnen rum för att lära sig leva med besvikelser och svåra känslor. Detta ger barnen möjlighet att utvecklas och växa som människor. (Kinge 2008, s. 55).

Pedagogen har ett ansvar över att skapa ett känslomässigt klimat där barnen kan lära sig och möten mellan barnen och pedagogen i gruppen skall vara personliga, samt krävs det av pedagogen äkthet och trovärdighet så att barnen kan utveckla empati och samvarokompetens. (Öhman 2009, s. 63-64).

4 Samtalsbilder och artiklar ur FN:s barnkonvention

Motiveringen av artiklarna och beskrivningen över arbetsprocessen vid utarbetningen av samtalsbilderna presenteras till följande. Till varje artikel har det utarbetas en samtalsbild som stödjer sig på aktuell och relevant litteratur.

De artiklar som har valts ur FN:s barnkonvention är inflytande (12), identitet (8), mediekunskap (17), lika värde (2), barns bästa (3), skydd (19) och lek (31). Dessa och alla övriga artiklar ur FN:s barnkonvention finns som bilaga (3) i slutet av arbetet. Flera artiklar valdes eftersom artiklarna behandlar om många olika aktuella frågor, både bilden och frågorna skall leda till diskussion mellan barnen men även mellan barnen och pedagogen. Barnombudsmannen.se har en affisch över alla artiklar som de även har kategoriserat i tio olika delar. Utgående från dessa kategorier så har det valts ut en artikel från flera grupper(dessa grupper nämns tidigare framför varje artikel).

Samtalsbildernas storlek är A5:or och framsidan består av fotografiet eller av den förenklade versionen av artikeln. På baksidan av samtalsbilderna som inte består av fotografier finns det en kortare och enklare version av artikeln så att barnen lättare kan förstå och komma ihåg rättigheten, citatet är från en bilderbok som Barnombudsmannen har gett ut. Pedagogens uppgift är att läsa upp den förenklade versionen av artikeln först och sedan fortsätta med uppgifterna som finns på baksidan. På baksidan av alla samtalsbilderna finns det en eller flera frågor om bilden eller artikeln, till samtalsbilderna finns det också övningar i olika former som pedagogen kan tillämpa. Frågorna och övningarna är kopplade till den teori som är sammanfattad till just den artikeln som det handlar om. Samtalsbilderna är bifogade (4) som prototyper i slutet av arbetet. Enligt Barnombudsmannen (Om barnkonventionen, 2013) stödjer övningarna inläringen om barnens rättigheter ur FN:s barnkonvention. Detta stöds även på artikel 31 där det står att varje barn har rätt till lek, fritid och vila.

Till samtalsbilderna finns det en manual till pedagogen, manualen fungera som stöd för pedagogen. I manualen finns det en beskrivning om samtalsbilderna så att pedagogen får en grund för hur materialet skall användas och syftet med samtalsbilderna (Manualen finns som bilaga 2).

Här kommer arbetsprocessen att presenteras i relation till utformningen av samtalsbilderna, läsaren kan sätta sig in i hur samtalsbilderna kom till steg för steg.

Första steget var att välja ut de artiklar som skulle belysa i samtalsbilderna. Valet av artiklarna var inte lätt eftersom det finns 54 artiklar i FN:s barnkonvention, men det slutliga antalet blev 7 artiklar. Artiklar som valdes anser vi att är aktuella och viktiga för barnen att vara medvetna om. Kring varje artikel har det samlats ihop aktuell och relevant litteratur genom litteraturstudier som stödjer valet och utarbetningen av samtalsbilderna. Valet av artiklarna baserar sig på vår egen motivering och aktuell litteratur. Vi har även valt att förklara hur vi har kommit fram till valet av bilden och scen läggningen.

Följande steg var att välja ut ett daghem som skulle fungera som ett samarbetsdaghem. Valet gjordes redan i början av processen och det blev ett av Folkhälsans förbund r.f. daghem. Daghemmets namn och plats hållas anonymt på grund av etiska skäl. Medan arbetets teoridel utvecklades så arbetade vi med tillståndsblanketter som delades ut till barnens föräldrar. I blanketten fanns det arbetes syfte och mål, vårdnadshavarens lov om barnen får delta eller inte och kontakt uppgifter vid eventuella frågor. Efter det delades tillståndsblanketterna ut till föräldrarna på samarbetsdaghemmet. Blanketten finns som bilaga (1) i slutet av arbetet. När blanketten utarbetades var det många etiska frågor som beaktades, hur saker och ting skulle motiveras och beskrivas. I slutet av blanketten valdes att lägga ut kontaktuppgifter för att föräldrarna skulle kunna ställa frågor om någonting var oklart.

På blanketten fanns ett datum då den senast skulle vara inlämnad så svaren skulle fås före det var aktuellt för fotografering, här hade vi ingen utsatt datum ännu men vi ville vara väl förberedda.

Sedan var det dags att fundera på själva samtalsbilderna, bilderna var från början planerade att vara i fotografiform, i relation till syftet tar samtalsbilderna fasta på barnens rättigheter ur FN:s barnkonvention. Eftersom samtalsbilderna är riktade till barn i fem årsåldern är samtalsbilderna anpassade för dem. Här planerades det hur bilderna skulle fotograferas och hur baksidan skulle se ut. Alltså vilka frågor och övningar som skulle finnas med. Alla fotografier kopplades till den litteratur som fanns angående just den artikeln, teorin fungerade som grund till alla samtalsbilder.

Följande steg var att fotografera fotografierna till samtalsbilderna. Det gjordes på samarbetsdaghemmet när planeringen av samtalsbilderna var gjorda. Fotograferingen gick till som planerat och vi gick fotografierna så naturligt som möjligt, barnen fick fortsätta sin dag som vanligt medan vi gick tillsammans med fotografen och tog bilderna.

Till följande finns det relevant litteratur kring varje artikel som stödjer själva samtalsbilden, efter den teoretiska delen presenteras samtalsbilden och de olika delarna som finns på baksidan har motiverats.

4.1 Barns delaktighet

Artikel 12 hör till kategorin Inflytande och lyder så här; ”*Du har rätt att uttrycka dina åsikter i alla frågor som rör dig. Vuxna ska lyssna och ta hänsyn till dina åsikter. När en myndighet eller domstol hanterar eller beslutar i en fråga som rör dig ska du få möjlighet att komma till tals*”. (Barnombudsmannen, affisch om barnkonventionen 2013). Artikel hör till en av FN:s barnkonventions grundartiklar och vi anser att detta är någonting som är viktigt för barn att veta, att de har rätt att påverka det som berör dem i olika frågor.

Artikel 12 har visat sig genom tiden att den är svårast att tillämpa, eftersom det handlar om maktaspekter. Enligt Englundh (2009, s. 130-131) så skall artikeln ge barnen möjlighet och rätt till inflytande och delaktighet.

Med samtalsbilden strävas det efter att barnen skall få möjlighet till att vara delaktiga i sin vardag. Enligt Karimäki (2008, s. 3) har barnen rätt till att berätta sin åsikt och bli hörda. Med koppling till undersökningar och forskningar är denna artikel viktigt eftersom barnen är experter på sin vardag. Fast barnen har rätt till att uttrycka sig så bör barnens ålder och mognad beaktas.

Överlag i samhället ifrågasätts pedagoger i olika positioner men barn är minst ifrågasatt i samhället och detta är en del av maktaspekten, FN:s barnkonvention vill att barn skall vara delaktiga och bli hörda men eftersom barn ifrågasätts minst så är detta inte möjligt. Pedagog tolkar barnens verklighet på ett annat sätt än vad barnen själva gör, i denna situation har pedagog en formell makt, fysisk storlek, styrka, kunskap och erfarenhet. Barnens tankar och åsikter respekteras inte eftersom pedagogens kunskap och erfarenhet väger mera, men hur skall det kunna göras för att barn skulle bli mer delaktiga när samhället fungerar på detta sätt. (Arnér & Tellgren 2006, s. 44). Detta är en sak som lyfts fram i samtalsbilderna eftersom materialet grundar sig på att göra barn delaktiga i deras lärande och verksamhet. Alltså barnen får möjlighet att påverka och vara delaktiga i sin vardag på daghemmet med hjälp av samtalsbilderna.

Barn gör motstånd mot maktutövaren, motståndet kan vara i olika former men det är ett sätt för dem att säga att de inte känner sig respekterade i gruppen (Johannesen & Sandvik 2009, s. 40).

Tidigare forskning har påpekat att barn är o- mogna, o- kunniga och o- förmåga, men det stämmer inte ihop med dagens forskning där man talar om de kompetenta barnen (Arnér & Tellgren 2006, s. 45). Eva Johansson och Ingrid Pramling Samuelsson (2003, s. 56) menar att i dagens samhälle strävas det efter att barnen skall vara självständiga, individuella medborgaren med demokratiska rättigheter.

Delaktighet innebär att barnen skall få sin röst hörd och att bli lyssnad på, när ett barn upplever sig själv som delaktig så upplever barnet sig kompetent. Eftersom barnens tankar får komma fram och tas på allvar så känner barnen sig kompetenta och detta stärker barnens självkänsla. Att föra in detta in i verksamheten är en utmaning, eftersom pedagogen har ansvaret att avgöra och fatta beslut som har med barnens utveckling att göra. (Johansson & Pramling Samuelsson 2003, s. 69).

Samtalsbilderna stödjer det kompetenta barnen, vi ser barnen som kompetenta och att de på grund av detta är med större vikt att de känner till sina rättigheter. Samtalsbilderna stödjer med andra ord de kompetenta barnen.

Det finns en modell som handlar om att ta någon annans perspektiv och blir dominant över dem, modellen kallas modellmakt. Det händer lätt att barnen blir underordnade i förhållande till pedagogens perspektiv, som följd till detta så finns det inte en jämställd grund till samtal mellan barn och pedagog. När det handlar om en maktaspekt mellan barn och pedagog är det i denna situation som pedagogens perspektiv ses som det enda rätta. Pedagogen har i detta fall fått eller tagit sig modellmakt. På detta sätt ser barnen pedagogen som en förebild, det kan medföra både negativa och positiva följder eftersom barnen tror på pedagogen gällande allt. (Arnér & Tellgren 2006, s. 47-48). För att samtalsbilderna skall användas rätt bör det finnas en jämställd grund mellan barnen och pedagogen för att de skall lära sig att se upp till pedagogen och visa respekt för dem.

Enligt Finlands grundlag (1999/731) har alla rätt till yttrandefrihet (§12). Både kommunen och vuxna är skyldiga att respektera barns tankefrihet. Barn har alltså rätt till tankefrihet eller yttrandefrihet som vidgar rättigheterna. Yttrandefrihet innebär att alla människor har rätt att uttrycka sina tankar genom tal, skrift, tryck, konst eller genom andra uttrycksmedel. Men det finns dock vissa undantag och begränsningar med att uttrycka sig fritt.

Undantagen är att ingen får bli kränkt, grovt baktalad. Och ingen får gå emot folkgrupp eller hota rikets säkerhet. (Gustafsson 2011, s.108-109). När samtalsbilderna används har barnen rätt till yttrandefrihet, de skall få säga vad som de har på hjärtat och bli lyssnade på oberoende på av som ämnet handlar om. Men pedagogen bör beakta barnens ålder och mognad till det som sägs så att det inte blir några missförstånd.

Enligt FN:s barnkonvention är barnets yttrandefrihet speciellt viktigt då äldre gör beslut som påverkar barnen. Då är det på sin plats att barnen som alla andra människor har rätt att få säga vad de vill. Det är viktigt att kunna sära på ”barn har rätt att yttra sig fritt” och ”barn har rätt att göra vad de vill”. Villkoren till detta är att barnens ålder och mognad måste tas i beaktande till deras yttrande. FN förtydligar sig med att där domstolar och myndigheterna är med inblandade, till exempel vid vårdnadstvister där barn kan bli omplacerat är yttrandefriheten hos barn väldigt viktig. Då det kommer till barn som fortfarande är så små att de inte kan uttrycka sig själva än skall ha en vuxen företrädare som skall kunna se situationen ur barnens ögon. (Gustafsson 2011, s.78).

Denna artikel är bred eftersom delaktighet kan ses från olika vinklar. Ett av målen inom examensarbetet är att materialet inte skall ha en utgångspunkt där pedagogen har en större roll än barnen utan att barnen skall vara delaktiga för att få en större förståelse.

Den senaste tiden har barnens delaktighet kommit upp mera, speciellt när det handlar om olika forskningar och undersökningar. Forskningarna gör ofta ur de pedagogens synvinkel och det är pedagogen som skall skriva och tolka det som barnen säger. Med delaktighet menas att pedagogen lyssnar på vad barnen säger så att de sedan kan påverka sin värld. (Karimäki 2008, s. 1). Eftersom FN:s barnkonvention stödjer barnens delaktighet så har forskarna sett på barnen som aktiva sociala aktörer och barnen har genom detta blivit medforskaren (Brembeck m.fl. 2010, s. 6-7).

Delaktighet och barns perspektiv går hand i hand, för att en pedagog skall kunna göra barn delaktiga så behövs det att pedagogen kan se saker ur ett barns perspektiv. Barnens delaktighet är både ett värde och en pedagogisk fråga i olika sammanhang. Genom att barnen aktivt för fram sina tankar och funderingar samt att pedagogen tar barnen på allvar är barnen delaktiga med att påverka sin egen situation. (Pramling Samuelsson & Sheridan 2003, s. 71-72). Genom samtalsbilderna ökar barnens delaktighet. I och med att samtalsbilderna används på daghem finns det en möjlighet för barnen att vara med och påverka den egna vardagen tillsammans med pedagogerna.

”Om vuxna lyckas fånga barns perspektiv och göra dem delaktiga så finns möjligheten att barn erfar sig som förstådda och delaktiga. När barn erfar att deras värld blir hörd och sedd, att deras intressen, intentioner och sätt att förstå bemöts och tas tillvara på ett respektfullt sätt menar vi att barn har inflytande och är delaktiga”. (Pramling Samuelsson & Sheridan 2003, s. 71-72).

Genom att barn är delaktiga och får stöd samt hjälp, hjälper det dem att lära sig (Johansson & Pramling Samuelsson 2003, s. 68). Detta är en viktig del inom examensarbetet eftersom ett av syftet är att barnen skall bli medvetna om sina rättigheter, alltså lära sig.

Grunden till delaktighet ligger hos pedagogen, det krävs att pedagogen är öppen och har en tillåtande attityd. Delaktighet skall inte endast förekomma på samlingen, ofta upp fattas delaktighet något som görs under vissa tillfällen där det lyssnas till barnens åsikter, delaktighet skall vara en ständig dialog under dagen. (Pramling Samuelsson 2008). Med samtalsbilderna så har barnen möjlighet att påverka och vara delaktiga.

Delaktigheten borde vara någonting självklart i vardagen och inte handla om val och majoritetsbeslut. Enligt FN:s barnkonvention skall varje barn ha rätt till delaktighet, men utmaningen inom detta lyfter Nina Johannesen och Ninni Sandvik (2009, s. 29- 30) att skulle vara hur rätten skall förstås och hur den praktiskt skall komma in i vardagen. Delaktighet och demokrati för knippas ofta tillsammans, eftersom delaktighet handlar om att barnens röst skall komma fram och få vara med och påverka. Detta kan i sin följd uppfattas som demokrati, beroende på pedagogens människosyn.

Men Johannesen och Sandvik(2009, s. 31) påpekar att delaktighet inte handlar om vem som får bestämma, utan det handlar om gemenskap där respekt visas och inkluderar andra. Delaktighet handlar inte heller om att barnen skall ha lika stort ansvar som pedagogen, ansvaret ligger alltid hos pedagogen. Alltså delaktighet innebär att utöver att barnen skall bli hörda så skall den inom gemenskapen visas respekt, lyssna och samspelas.

Pedagogen måste våga släppa kontrollen, så att barnen får förmedla sina tankar verbalt eller icke verbalt. Gemenskapen skall innebära att alla har en röst och blir sedda samt lyssnade på. Men enligt etisk praxis så kan delaktighet inte garanteras fullt, eftersom i alla tillfällen förstås inte vad barnen vill få fram. (Johannesen & Sandvik 2009, s. 36, 42). Frågorna till samtalsbilderna är öppna så att barnen får berätta det som de vill utan att någon styr diskussionen, på detta sätt känner sig barnen som en del av gemenskapen.

Delaktighet när det gäller forskningar eller undersökningar är så gott som samma men utgångspunkter är en annan, eftersom barnen är delaktiga för att forskarna skall få material till forskningen eller till undersökningen. Här har barnen en möjlighet att ge sin

uppfattning som informatör till forskaren och forskarens roll i detta sammanhang är att ge barnen möjlighet till att delta. Tidigare forskning kring barn har det pedagogens perspektiv varit utgångspunkten, alltså forskarna har frågat föräldrar, pedagoger eller läraren men inte från barnen själva. (Karimäki 2008, s. 3).

Samtalsbilden för delaktighet:

Målet med samtalsbilden är att barnen skall bli delaktiga i sin vardag tillsammans med pedagogen, alltså att barnen får möjlighet att påverka sin vardagliga verksamhet.

Bild 1: Delaktighet

Fotograferingen tog form genom att ett barn och en pedagog pratar tillsammans på barnets nivå, största betydelsen för bilden var att barnet och pedagogen har ögonen ungefär på samma nivå. Scenen är upplagd i daghemmets vardagliga utrymmen eftersom det är här den trygga miljön finns. Inget extra material behövdes till bilden.

Bilden stödjer sig på den tidigare nämnda litteraturen, (kapitel 4.1) det lyfts fram i bilden att pedagogen finns till för att barnen skall kunna berätta vad de har på hjärtat oberoende på om det är positivt eller negativt.

Den kortare och enklare versionen av artikeln är:

"Du har rätt att säga vad du tycker när det handlar om dig." (Barnombudsmannen, Om barns och ungas rättigheter 2013)

FRÅGOR: *Vad tycker du om att göra på daghemmet?*

ÖVNING: *Låt barnen bestämma vad som skall t.ex. bakas eller låt dem i tur och ordning planera en samling och hålla den för resten av gruppen.*

Övningen kan situations anpassas till gruppen och tillfälle, barnen kan vara med och planera t.ex. julfesten om det är aktuellt just då. Här får barnen möjlighet att berätta vad de tycker om eller inte tycker om att göra på daghemmet, alltså de har en möjlighet att påverka och vara delaktiga i verksamheten. De är kanske inte möjligt att de skall planera hela verksamheten men att de skulle få vara med och påverka någonting.

4.2 Barns identitet

Artikel 8 hör till kategorin Identitet och lyder så här; *"Du har rätt till din identitet. I identiteten ingår ditt medborgarskap i ditt land, ditt namn och dina släktförhållanden. Om du har berövats din identitet, ska du få hjälp att ta reda på den".* (Barnombudsmannen, affisch om barnkonventionen 2013). Denna artikel lyfts fram eftersom i dagens samhälle finns det många olika kulturer och olika identiteter där efter, för barnen att få en kännedom om olika kulturer och kunskap om att alla är olika men ändå lika mycket värda. Och att alla barn har samma rättigheter oberoende på hudfärg, religion o.s.v.

Det är inte bara artikel 8 i FN:s barnkonvention som tar upp barns identitet, även artikel 7 (registrering direkt efter födsel) behandlar ämnet. Här hos oss är det självklart många gånger att vi har rätt till ett namn då vi föds, men i andra länder kan det vara en mindre självklarhet. För att ett barn skall få ett finskt medborgarskap måste den ena föräldern vara finsk medborgare. Är ingendera av föräldrarna finska medborgare kan ett finskt medborgarskap ansökas till barnet. Till denna artikel i FN:s barnkonvention hör även att barnen har rätt att veta vilka deras föräldrar är, det var ett mer vanligt problem förr, nuförtiden är det sällsynt att barnen inte veta vilka som är deras föräldrar. Åtminstone brukar barnen ha vetskap om den ena föräldern. Det vanligaste är att pappan kan förbli okänd hos många barn, även adoptivbarn har många gånger svårt att veta vilka deras föräldrar är. Barn har inte bara rätt till vetskap om deras biologiska föräldrar, de har rätt till att veta hela deras ursprungliga identitet och få den respekterad. (Gustafsson 2011, s. 87-88).

Genom samtalsbilderna lyfts det fram att alla är olika men ändå lika värda, detta handlar om fostran till internationalism. Internationalism handlar om att lära sig respektera

olikheter och olika kulturer. Som begrepp ”Fostran till internationalism” innebär många olika delar men den betydelsefullaste delen av fostran till internationalism är jämlikhet, rättvisa och respekt. (Undervisningsministeriet 2007, s. 27). Den sista delen belyses i materialet extra eftersom det är viktigt att ta upp redan på daghem, ett sätt att förebygga mobbning.

När det finns flera kulturer inom en grupp handlar det om mångkulturalism. Barn med olika kulturer söker sig själva, en del av deras identitet och för att kunna bemöta och acceptera andra kulturer måste den egna kulturen och identiteten upptäckas. (Helsingfors stads socialverk 2009, s. 8). Med hjälp av samtalsbilden fås det igång en diskussion där barnen diskuterar om att alla ser olika ut, en har ljust hår och den andra har mörkt hår samt att alla har olika namn (om det finns i gruppen barn med utländsk bakgrund så är det bara till nytta).

Olikheter behöver inte bara handla om kulturella skillnader, olikheter som kan förekomma i en barngrupp kan vara olika handikapp eller dylikt. Detta kan lyftas fram i barnens vardag genom att utveckla barnens lek och material. Införskaffa t.ex. dockor som är mörkhyade, dockor med glasögon eller rullstol, böcker som handlar om olikheter o.s.v. (Helsingfors stads socialverk 2009, s. 6).

När det handlar om olikheter så kan det även förkomma mobbning i barngruppen, för pedagogen är det viktigt att lägga märke till om det förekommer och i så fall ingripa (Helsingfors stads socialverk 2009, s. 12). Men genom att diskutera olikheter i barngruppen kan mobbning förebyggas, alltså ett förebyggande arbetssätt.

För pedagogen är det viktigt att känna till den egna människosynen och svagheter samt fördomar. Så att pedagogen kan bemöta med respekt och jämlikhet. (Helsingfors stads socialverk 2009, s. 8).

Om pedagogen ser mångfalden som en positiv sak, kan det bakas in i verksamheten så att barngruppen får kunskap om olika religioner och högtider. Sedan barnen kan bemöta andra kulturer och olikheter med respekt och jämlikhet samt få en bättre förståelse för olika familjers seder och bruk. (Helsingfors stads socialverk 2009, s. 14). Genom samtalsbilderna får barnen en bättre förståelse om olika kulturer i den vardagliga verksamheten.

Samtalsbilden för barns identitet:

Målet med samtalsbilden är att stärka barnens identitet och att konkretisera att alla är olika men har samma rättigheter. Genom samtalsbilden vill vi få fram att oberoende hårfärg, hudfärg, ögonfärg osv. så är vi alla lika värda och har samma rättigheter.

Samtalsbilden består av själva artikeln i en förenklad version. *"Ingen annan är som du. Du har rätt att vara den du är"*. (Barnombudsmannen, Om barns och ungas rättigheter 2013).

Här stödjer sig både bilden och aktiviteten i den tidigare nämnda litteraturen, meningen är att barnen skall få den uppfattningen att alla är olika på många olika sätt.

FRÅGOR: *Varför har vi alla ett namn?*

Få en diskussion med barnen och fråga dem om de vet alla deras namn. Här får barnen en möjlighet att höra att alla har olika namn men vissa kan ha samma namn/ mellannamn eller efternamn, detta tycker barnen är intressant.

ÖVNING: *Identitets portfolio*

I samband med diskussionen kan en uppgift vara att barnen ritar ett självporträtt och sedan när alla är klara så jämför barnen sinsemellan, här kommer det tydligt fram att alla är olika men att vissa saker är lika (Helsingfors stad socialverk 2009, s. 9). Genom att vidareutveckla aktiviteten så kan pedagogen tillsammans med barnen göra individuella "identitet portfolion" där det samlas in saker och ting som barnen tycker om, det kan vara teckningar, fotografier och andra saker som symboliserar barnens identitet. Portfolion kan vara en sak som lever med under hela året, på det sättet kan barnen själva fylla på när de vill och se konkret om de utvecklats under året.

4.3 Barns mediekunskap

Artikel 17 hör till kategorin Information och lyder så här; *"Du har rätt att få veta vad som händer i ditt land och i världen, på ett sätt som du förstår, till exempel genom tidningar och tv. Den information du får ska hjälpa dig att utvecklas och att leva ett hälsosamt liv"*. (Barnombudsmannen, affisch om barnkonventionen 2013). Denna artikel är aktuell eftersom många barn har tillgång till kommunikationsmedel, men att information skall vara anpassad till barnets ålder och mognad. Men vi vill också få fram att barnen har rätt till information och kunskap om världen.

Begreppet media innebär kommunikationsmedel som innehåller såsom textmeddelanden, nyheter, bilder, radio, television, mobiltelefoner, datorer, reklambilder, nyhetsbilder, nyheter, böcker och tidningar. Mediefostran handlar om att träna och påverka barnens media användning och mediefärdigheter. (Stakes och undervisningsministeriet 2008, s. 9).

Till en av medborgarfärdigheterna hör mediefärdighet, alltså mediefostran. Med mediefostran strävas det efter att barnen skall lära sig att kritiskt granska det som median kommer ut med. Barnen skall lära sig att skapa ett förhållande till median på rätt och balanserat sätt. (Stakes och undervisningsministeriet 2008, s. 7). Att lära barnen att se kritiskt på median är viktigt och det är en grundtanke bakom samtalsbilden, barnen skall få kunskap om att allt som de ser på tv eller ser på datorn inte alltid är sant och ofta så vill median förstora saker och ting. Genom övningen till denna samtalsbild blir detta konkret för barnen.

Barnen är omgivna av vuxnas medievärld enda från små, de omges hela tiden av tv, radio, datorer telefoner osv.. Redan när de är ett par år gamla så börjar de och se på tv eller se på datorer olika saker. Barn mellan 3-6 år ser 101 minuter om dagen på tv eller sitter vid en dator, för ca 15 år sedan så såg barnen endas på tv medan det i dagens samhälle finns datorer och surfplattor som är en del av barnens vardag. Redan som treåring kan de använda sig av internet. (Findhal 2012, s. 12). Enligt en undersökning av Kotilainen Sirkku (2011, s. 10) så ser en femåring i medeltal 1-2 timmar dagligen på tv eller sitter vid en dator. Barn som är i femårsåldern kan redan använda datorer, för det mesta använder de datorer för att spela spel på internet.

Statistiken över hur mycket barn kommer i kontakt med media stödjer vår tanke bakom samtalsbilden, med tanke på hur mycket barn kommer i kontakt med media är det viktigt att det i ett så tidigt skede som möjligt införs mediefostran som lär dem att granska kritiskt.

Medieteknologin utvecklas hela tiden och det kommer ut nya varor ut på marknaden dagligen, detta är en utmaning för pedagogen. För att pedagogen skall ha information om vad barnen använder sig av för medieteknologi bör pedagogen söka aktuell information så att pedagogen kan lära ut rätt mediefostran. (Stakes och undervisningsministeriet 2008, s. 6). Men tanke på att det är pedagogen som skall föra diskussionen med barnen kring media är det viktigt att pedagogen har kunskap om den teknologin som barnen kommer i kontakt med varje dag.

Som med vilken annan verksamhet som helst bör barnens utveckling och mognad beaktas, det måste även göras när det handlar om mediefostran (Stakes och undervisningsministeriet 2008, s. 12). Under nästa rubrik kommer det upp hur artikeln om mediekunskap skall belysas i praktiken för barnen, med tanke på aktiviteten som är förknippad med artikeln så bör pedagogen beakta barngruppens mognad och utveckling.

Samtalsbilden för barns mediekunskap:

Målet med samtalsbilden är att barnen skall lära sig att kritiskt granska det som kommer ut i media.

Samtalsbilden har ingen bild utan på framsidan av kortet finns den förenklade versionen av artikeln, på baksidan av samtalsbilden finns det en uppgift där pedagogen skall söka upp en händelse som är aktuell och klippa ut en artikel ur en dagstidning. På detta vis blir samtalsbilden förevigt aktuell. Samtalsbilden stödjer sig på den tidigare nämnda litteraturen.

"Du har rätt att få veta viktiga saker" (Barnombudsmannen, Om barns och ungas rättigheter 2013)

FRÅGOR: *Var får du information om vad som händer ute i världen?!*

Här får barnen berätta fritt om de ser på tv, lyssnar på radio eller läser tidningar eller hur de får ta del av informationen.

ÖVNING: *Besök till en lokal tidning, radio station eller tv produktion.*

Ett besök tillsammans med barnen visar dem konkret hur media kommer till, efter besöket kan barnen få till uppgift att göra en tidning själva eller göra ett reportage om daghemmet eller om en aktuell händelse som inträffat på daghemmet.

4.4 Barns lika värde

Artikel 2 hör till kategorin Lika Värde och lyder så här; *"Barnkonventionen ger dig och alla andra barn samma rättigheter och lika värde. Ingen får diskriminera dig. Det betyder att ingen får behandla dig sämre än någon annan. Du får inte heller diskrimineras eller bestraffas för något som dina föräldrar är eller gjort"*. (Barnombudsmannen, affisch om barnkonventionen 2013). Denna artikel tar upp mycket som vi anser är viktigt att ta upp på

ett daghem, att alla barn är lika värda och att man skall behandla alla som man själv vill bli behandlad. Detta anser vi är ett problem som behöver belysas och ett bra sätt att arbeta mobbnings förebyggande.

Pedagogens människosyn påverkas i denna fråga, hur barnen bemöts i verksamheten. Människan reagerar på olika sätt inför olika människor, men inom en barngrupp är det viktigt att pedagogen inte behandlar barn särskilt varken på ett positivt eller negativt sätt. Det skall även visas respekt och respektera integriteten hos barnen, på det viset lär sig barnen att göra samma emot varandra. (Englundh 2009, s. 122). När det arbetas med samtalsbilderna skall både pedagogen och barnen visa respekt för varandra, på detta vis arbetas det mobbningsförebyggande. Barnen lär sig att alla har samma rättigheter och därför bör de visa respekt för varandra och mobbning är inte ett sätt att visa sin respekt.

Artikeln handlar i huvudsak om diskriminering, alltså ingen får behandlas olika oberoende på ras, hudfärg, kön, språk, religion, politisk åskådning, etnicitet, handikapp o.s.v. Men i artikelns andra del så tas det upp att pedagoger skall se till varje barns bästa, alltså se till att varje barn får den hjälp som de behöver. Det betyder i praktiken att vissa skall i vis mån behandlas extra. Detta tar Gustafsson upp, att på alla daghem står pedagoger framför detta dilemma eftersom enligt artikel två skall alla barn behandlas lika men samtidigt se till barnets bästa och de det stödet som barnen behöver. Det krävs av pedagogerna och av själva verksamheten att det hittas en balans, där pedagogen har tid och möjlighet att ge barnen de som de behöver oberoende om de är aggressiva eller blyga. (Gustafsson 2011, s. 66). Med samtalsbilderna kommer det konkret fram att alla har samma rättigheter och skall behandlas lika.

I artiklarna räknas det upp barnets rättigheter, som även pedagogen så har barn skyldigheter. Detta kan kopplas till artikel 2 enligt Lars H Gustafsson(2011, s. 69), han menar att till varje rättighet som räknas upp i artikel 2; ras, hudfärg, kön, språk, religion, politisk eller annan åskådning, nationella, etniska eller sociala ursprung, egendom, handikapp, börd eller ställning i övrigt så finns det en skyldighet. Till så gott som alla delar så har även barnen skyldigheter.

Margareta Öhman tar upp om kränkning i hennes bok Hissad och dissad: om relationsarbete i förskolan (2009, s. 13-14). Kränkning är en synonym till diskriminering, så till näst tas det upp om diskriminering men i relation till artikeln som handlar om diskriminering. Diskriminering handlar om att någon ser ner på någon annan, att

personen i fråga har ett mindre värde emot en själv. Här använder Öhman sig av ordet ”dissning”, hon tar upp att ”dissning” kan vara både fysisk och psykiskt samt verbal eller icke- verbal. På daghem kan diskriminering vara att med våld ta en leksak från en annans hand eller att inte släppa någon med i leken, gemenskapen. Diskrimineringar kan förekomma på många olika sätt men det lättaste att känna igen är den fysiska aggressiva diskrimineringen eller diskrimineringar som är i form av mobbning som kan ses utåt.

Diskriminering är vanligt på daghem, med samtalsbilden får barnen berätta hur det känns och hur de löser olika diskrimineringar, genom att diskutera kring detta så kan det minska diskriminering på daghemmet.

Barnen upplever diskrimineringen på många olika sätt, men det finns en yttre och en inre dimension när det gäller diskriminering. Yttre dimensionen handlar om det som kan ses eller observeras av barnen eller av pedagogerna. Den inre dimensionen handlar om hur barn upplever diskrimineringen, detta är individuellt från barn till barn. Beroende på hur barnen känner sig diskriminerad och upplever situationen så skall pedagogen vidare arbeta utgå ifrån barnen, alltså hur barnen vill lösa situationen och gå vidare med saken. (Öhman 2009, s. 15). Med samtalsbilden får pedagogen kännedom om hur barnen upplever diskriminering och kan utgående från det arbeta vidare med det inom barngruppen.

Barn är bra på att utesluta någon från en lek, de hittar på olika orsaker till varför någon inte får vara med i leken. Men det är inte bara barnen som utesluter eller diskriminerar varandra, utan även pedagogerna gör detta men mera omedvetet. I många barngrupper finns det barn som är bråkiga och lyder mer sällan, dessa barn pekas ofta ut och får en ”time- out”. Negativa följderna till detta är att barnen som utsätts för detta känner sig diskriminerade och i psykologiska termer övergivna. Barnen får inte stöd med sina känslor eller förklaringar till varför de utsätts för ”time- out”, det medför att barnen inte känner gemenskap med resten av barn gruppen och kan leda till psykisk ensamhet och isolering. (Öhman 2009, s. 19-20). Genom att barnen får berätta öppet för pedagogen finns det även en möjlighet här för pedagogen att få en uppfattning om hur barnen ser på saken.

Orsaken till att barn kränker eller diskriminerar andra barn så finns det olika uppfattningar om, Öhman (2009, s. 20-21) tar upp om att barn som diskriminerar mår inte själva bra ur ett individuellt perspektiv. Det kan bero på att barnen saknar sociala färdigheter, svårt att reglera sina känslor, ironi eller maktmissbruk men det kan även vara ett sätt för barnen att söka uppmärksamhet och att täcka över sina egna känslor eller täcka över sin dåliga

självkänsla. Om saken ses med ett relationellt perspektiv så kan diskriminering uppfattas som en maktkamp. Barn använder makt både fysiskt och psykiskt, de använder utpressning och ultimatus olika situationer.

Öhman (2011, s. 29) kopplar leken bra till denna artikel, till följande kommer det ett citat av henne:

”Innehållet i artikel 2 innebär att varje barn har rätt att få leka, skapa en lekvärld, bjuda in andra i den och delta i andras. Varje åtskillnad, uteslutning, begränsning eller företräde baserat på ras, hudfärg, kön, ålder, språk, religion, politisk eller annan åskådning, nationalitet eller socialt ursprung, funktionsnedsättning, egendom, börd eller annan ställning är diskriminering”. (Öhman 2011, s. 29)

I barnens vardag ställs de dagligen inför prov för gemenskap och tillhörighet, alltså barnen utvecklar sina samspelskompetenser varje dag. När barn blir avvisade från lekar så reagerar alla olika beroende på hur barnen förklarar och tolkar situationen. I situationer där barn blir uteslutta sätt självförtroende på prövningar, för att barnen skall våga fråga på nytt om de får vara med och leka krävs det att de bygger upp självförtroende för att lyckas i sina relationsförsök. Alla barn är olika och därför krävs det av pedagogen att ge det stöd till barnen enskilt eller i grupp. (Öhman 2009, s. 205-206). Med samtalsbilden öppnar det ögonen både för barnen och pedagogen, genom diskussionen får pedagogen mer kunskap om hur barnen känner sig och kan ge bättre stöd åt dem.

Tidigare undersökningar har visat att hela 12 procent av alla barn aldrig får en vän och vart femte barn på daghem känner sig utanför och mobbade (Öhman 2009, s. 206). Med tanke på denna forskning så är det nödvändigt att det redan på daghem tas upp om barnens rättigheter och hur det skall arbetas kring denna problematik, så att det inte i framtiden leder till utanförskap.

Barnen avvisar andra barn från leken som uppfattas som aggressiva, bråkiga och lättretade. De barn som blir avvisade från leken igen så visar ofta negativa känslor som ilska. Detta har sin följd med att de avvisade barnen ofta leker för sig själv och drar sig undan och får dåliga kamratkontakter. (Öhman 2009, s. 207-208). I artikel 31 kommer det fram att alla barn har rätt till lek, barn som utesluts från leken missar även många andra saker. Detta kommer mera upp i kapitlet som handlar om artikel 31, hur viktigt det är för barn att leka.

Gary Ladd har gjort en undersökning om konsekvenserna av uteslutning, detta tar Öhman upp i sin bok (2009, s. 208). Den första konsekvensen eller det som påverkar barnen av

uteslutning är barnens relationella utveckling, det handlar om kamratrelationer. Kamratrelationer stödjer barnen på många sätt och om inte barnen har tillräcklig tillgång till detta så påverkar det barnens utveckling. Det andra som påverkar barnen är relationella lärande och social liv, det är klart att vänner påverkar det sociala livet. Den tredje saken om påverkar barn som blir uteslutna är känsla av självvärde, detta gör barnen mer sårbara och svagare i barngruppen. Alltså barn som utesluts påverkas på många plan, vänskapsrelationer, samvarokompetens och självkänsla påverkas. (Öhman 2009, s. 208). Att använda samtalsbilderna i vardagen stärker barnens kamratrelationer genom att de blir medvetna om de egna rättigheterna och även andra barns rättigheter.

Samtalsbilden för barns lika värde:

Målet med samtalsbilden är att klargöra för barnen att alla är lika värda. Samt att ingen får behandla annorlunda.

Med hjälp av bilden ser barnen att alla ser olika ut men genom att läsa upp den enklare versionen av artikeln får de en uppfattning om att alla är lika värda för det. På baksidan finns det en fråga och en övning i form av en lek som symboliserar att alla får vara med och att utesluta någon från en lek inte är rätt. Samtalsbilden stödjer sig på den tidigare nämnda litteraturen.

Bild 2: Barns lika värde

"Alla barn är lika mycket värda." (Barnombudsmannen, Om barns och ungas rättigheter 2013)

FRÅGOR: *Hur brukar du göra om någon är ensam och inte får vara med och leka?!*

Barnen får höra av andra barn i gruppen hur tråkigt det är att bli utesluten från en lek och i fortsättningen låta alla få vara med och leka, att utesluta någon från en lek eller verksamhet handlar om diskriminering. Här kan barnen även få motivation och lösningar till hur de kan bjuda in någon i leken, konkreta tips på hur samspels kompetenserna kan utvecklas hos barnen.

ÖVNING: *Valfri lek som barnen själva får välja.*

Barnen kan i tur och ordning få välja en lek som de vill leka, här kan pedagogen styra genom att ha en påse eller låda färdigt med lekar som de får dra eller välja ifrån. Här bör pedagogen se till att lekarna som är utvalda stödjer artikeln, alltså lekarna bör vara sådana som alla får vara med och inte kan kopplas till diskriminering.

4.5 Barnets bästa

Artikel 3 hör till kategorin Må Bra och lyder så här; *”När vuxna fattar beslut som rör barn ska de se till ”barnets bästa”. Det betyder att de vuxna alltid ska tänka på vad som är bra för dig. Du ska få det skydd och den omvårdnad du behöver. Det är lika viktigt att vuxna tänker på ”barnets bästa” när beslut rör många barn”*. (Barnombudsmannen, affisch om barnkonventionen 2013). Orsaken till varför vi valde denna artikel är för att många barn inte vet varför pedagogerna bestämmer över dem. Det är viktigt att barn lär sig att ifrågasätta pedagogens val.

Att göra ett beslut utgående från barnens bästa anses vara en pedagogisk utmaning men beslutet i sig är en politisk utmaning om det tas tillräcklig ställning till barnens bästa. Det finns även många andra artiklar som kan kopplas till artikel 3 eftersom det strävas efter barnens bästa, till artikel kan det till exempel kopplas följande artiklar 2, 5, 6, 12, 16, 18, 19, 23 och artikel 19. (Engdahl 2009 , s. 123, 125). Även Arnér och Tellgren(2006, s. 35) tar upp detta i sin bok Barns syn på vuxna, de tar upp om att barnens intresse skall prioriteras framför den vuxnas om det gäller en intressekonflikt.

Artikel nummer 3 i FN:s barnkonvention är huvudprincipen i hela konventionen. Oberoende vilken situationen är skall barnens bästa komma i främsta rummet. Då begreppet barnens bästa tas upp, är det kanske inte så självklart som det låter. Med begreppet följer även en viss problematik. Vilka är dessa barn? Och det är även en av FN:s

barnkonventions frågeställningar, svaret på frågeställningen är att FN:s barnkonvention är riktad till varje enskilt barn. (Gustafsson 2011, s.55).

Då denna artikel i FN:s barnkonvention fastslogs fanns det vissa svårigheter att hitta på en bra formulering för den här artikeln. Ursprungsversionen har en bättre förklaring på engelska ”*a primary consideration*” och med detta menas att så fort ett beslut tas skall detta påverka förhållanden så det blir för barnens bästa. Tolkningen till detta är då staten eller kommunen gör beslut som kan påverka barnets bästa. Barnets bästa måste alltid vara vägledande för beslutet. (Gustafsson 2011, s.56-57).

Samtalsbilden för barnets bästa:

Målet med samtalsbilden är att göra barn medvetna om att besluten som pedagogen gör är för barnens bästa, med andra ord att det finns en tanke bakom varför det inte får springas inomhus.

Bild 3: Barnets bästa

Den här artikeln är scen lagd genom att ett barn blir ompysslat av en pedagog. Genom detta vill vi få fram att pedagogen är den trygga famnen som barnen får på daghemmet och pedagogen ger den omvårdnad barnen behöver, ser till barnens bästa. Även denna bild är fotograferad i daghemsmiljö. Samtalsbilden stödjer sig på den tidigare nämnda litteraturen.

”Du har rätt att må bra” (Barnombudsmannen, Om barns och ungas rättigheter 2013)

FRÅGOR: *Varför finns det regler?*

Med hjälp av frågan kan målet med samtalsbilden nås, alltså barnen får berätta deras uppfattning om varför det finns regler och samtidigt kan pedagogen berätta varför ingen t.ex. får springa inomhus på daghemmet. Här finns det ett tillfälle för både barnen och pedagogerna att få en uppfattning om bådasynt på saken.

ÖVNING: *Husdjuret*

Med en leksak som symboliserar ett husdjur kan leken lekas. Meningen med övningen är att med hjälp av husdjuret ge barnen möjlighet att ta hand om den, se till att den får mat, tak över huvudet, omvårdnad, kärlek, motion osv. Här ser barnen till husdjurets bästa, pedagogen kan genom övningen säga att allt detta gör också pedagogen för er för att se till barnens bästa.

4.6 Barns rätt till en säker vardag

Artikel 19 hör till kategorin Skydd och lyder så här; *”Du har rätt till skydd mot alla former av fysiskt och psykiskt våld, vanvård, misshandel, övergrepp eller annat utnyttjande.”* (Barnombudsmannen, affisch om barnkonventionen 2013). Artikeln valdes eftersom det tyvärr är ett samhällsaktuellt ämne. Därför är det viktigt att barn lär sig att denna form av handling inte är okej och att de lär sig berätta om denna form av handling förekommer.

I FN:s barnkonvention beskrivs det att staten, kommunen eller daghemmet skall skydda barnen. Ur FN:s barnkonvention: *”...skydda barnet mot alla former av fysiskt eller psykiskt våld, skada eller övergrepp, vanvård eller försumlig behandling, misshandel eller utnyttjande, innefattande sexuella övergrepp, medan barnet är i föräldrarnas eller den ena förälderns, vårdnadshavarens eller annan persons vård”*. (Gustafsson 2011, s.101).

Barn som utsätts för våld vet sällan att detta är fel, för dem är det ”normalt” och har en uppfattning om att våld förekommer i alla familjer. Uppfattningen kan följa barnen ända upp i tonåren före de blir medvetna om att detta är fel, här har pedagogerna en uppgift att informera barnen om deras rättigheter och att det är fel av vuxna att utföra våld mot barn men att det även är fel att utföra våld barn emellan. När detta tas upp inom barngruppen kan det hända att något barn säger att *”min mamma vet inte om att man inte får slå”*, här bör pedagogen vara förberedd på hur en sådan situation skall behandlas. (Davidsson & Kjellander 2009, s. 1). Med hjälp av samtalsbilderna kan barnen uttrycka sina känslor med ord och berätta om den egna vardagen på daghemmet och i hemmet. Med samtalsbilden kan även våldet och mobbningen minskas bland barnen på daghemmet.

Om barn berättar att det förekommer våld hemma, det kan vara fysiskt, psykiskt eller sexuellt skall barnen tas på allvar. Låt barnen berätta i egen takt och pedagogen skall visa att den bryr sig och bekräfta att barnen inte har gjort någonting fel, barnen är även ofta lojala till sina föräldrar så här är det viktigt att göra ett beslut hur ärendet skall föras vidare. (Davidsson & Kjellander 2009, s. 2). För barnen är det bra att få höra av en annan vuxen att det inte är barnens fel, med samtalsbilden kan saker och ting dyka upp och då är det viktigt att pedagogen är förberedd och kan hantera situationen.

Samtalsbilden för barns rätt till en säker vardag:

Målet med samtalsbilden är att barnen skall få information om att ingen får göra dem illa, varken vuxna eller andra barn. Men även att barnen inte sinsemellan får göra varandra illa varken med ord eller med fysiskt våld.

Bild 4: Barns rätt till en säker vardag

På bilden fångades den trygga miljön. Bilden togs genom att barnet är fotograferat bakifrån så att kramdjurets ansikte syns och barnets bakhuvud. För barn som blir utsatta för våld kan en människa vara otrygg men ofta så känner sig barn trygga och lugna tillsammans med sitt kramdjur. Samtalsbilden stödjer sig på den tidigare nämnda litteraturen.

”Ingen får göra dig illa” (Barnombudsmannen, Om barns och ungas rättigheter 2013)

FRÅGOR: När blir du rädd?!

Med samtalsbilden kan pedagogen diskutera med barnen kring rädsla, när barnen känner rädsla och varför. Genom diskussionen fås det fram att ingen får använda någon sorts våld mot barn.

Det är lika viktigt att berätta och diskutera kring våld som kan förekomma hemma, mellan vuxna och barn. Här måste barnen få berätta fritt och öppet, och berätta åt barnen att vuxna inte får slå barn eller göra dem illa och att om det förekommer skall det berättas till en trygg vuxen. Artikel är viktig och barn bör få kunskap om den, eftersom det tidigare i texten nämndes att barn ofta tror att det är okej och att våld förekommer i alla familjer.

ÖVNING: *Plakat om rädsla*

Genom diskussion med barnen samlar pedagogen deras tankar på ett plakat som sedan kan läggas upp på väggen. Pedagogen kan även diskutera skillnaden mellan olika känslor. Efter att övningen har avslutas kan plakatet hängas upp på en vägg i daghemmet för om barnen känner sig rädda eller otrygga kan de med hjälp av plakatet berätta för en pedagog hur de känner, alltså plakatet kan fungera som en diskussions öppnare.

4.7 Barns rätt till lek

Artikel 31 hör till kategorin Lek, Fritid, Kultur och Vila och lyder så här: *"Du har rätt till fritid, lek och vila. Du har rätt att delta i kulturella och konstnärliga aktiviteter"*. (Barnombudsmannen, affisch om barnkonventionen 2013). Artikeln valdes för att fritid, lek och vila kanske inte alltid är så självklara saker för många barn. Därför tycker vi att det är viktigt att föra fram detta för barnen.

Artikel kallas även för den glömda artikeln, för många vuxna anser att leken är mer som lyx än som livsnödvändigt (Öhman 2011, s. 28). Detta påstående stöds ej i examensarbetet och till följande kommer det att argumenterat emot detta.

Leken är viktig för barn på många olika sätt, genom leken så utvecklar barnen tankar om rättigheter, delaktighet och inflytande. Genom leken så lär sig barnen att fråga, argumentera, utforska varandras syn och tankesätt. På detta sätt lär sig barnen att ta andra barns perspektiv och genom det blir barnens egna tankar synliga samt kan de arbeta vidare med sina egna tankar. (Pramling Samuelsson & Asplund Carlsson 2005, s. 46). Leken kommer in i så gott som alla samtalsbilder just för att den är viktigt för barnens utveckling, genom samtalsbilderna stödja deras utveckling.

Barnens lek lever och deltagaren byts ut, på grund av detta måste reglerna definieras och omdefinieras kontinuerligt. Genom att reglerna måste definieras så är det ett ypperligt tillfälle för barn att utveckla sina kommunikativa kompetenser. (Pramling Samuelsson & Asplund Carlsson 2005, s. 46). Som det tidigare kom upp i arbetet (kapitel 3.5).

Genom leken lär sig barnen även att vara delaktiga, men de lär sig även vad demokrati innebär. I leken förekommer det ofta maktutövningar, där det är ett eller flera barn som försöker bestämma över sina kompisar fast de vet att det inte är rätt att bestämma över någon annan. Barnen lär sig och utvecklas genom leken och därför är det viktigt att ge barnen möjlighet att leka fritt för att de skall kunna utvecklas. (Pramling Samuelsson & Asplund Carlsson 2005, s.48).

Leken är samtidigt social, känslofylld och kognitiv. Dessa aspekter kommer upp automatiskt i leken, men det är även aspekter som utvecklas genom barnens lek. Men för att en lek skall utformas krävs det kommunikation, kommunikations nivå varierar beroende på barngruppen eller på barnens språkutveckling. (Pramling Samuelsson & Asplund Carlsson 2005, s. 52-53). I kapitel (3.4) står det om språkutvecklingen hos en 5 åring. Samtalsbilderna stödjer barnens utveckling på olika plan som t.ex. språkutveckling, sociala kompetenser osv.

I Lars H Gustafssons (2011, s. 138- 139) bok Förskolebarnets mänskliga rättigheter så tar han upp om att i u-länder är det inte självklart att de har rätt eller möjlighet till vila eller överhuvudtaget till lek. Han jämför detta med dagens svenska samhälle, där dagens barn har mycket program varje dag. Här hänvisar han till olika idrottsintressen och andra hobbyn som kan leda till stress- och utmattningssymptom hos barnen om det inte har tid till vila eller valfri lek. I FN:s barnkonvention har det listats upp detta som en artikel eftersom det är viktigt för barnets utveckling att då i vissa fall få möjlighet att vila eller leka på egna villkor.

Margareta Öhman (2011, s. 16) lyfter fram att lekens betydelse minskar hela tiden i dagens samhälle. Nu ligger fokus på lärande och utvecklingen, men inte i form av lek. De tidigare forskarna som har lyfts fram påpekar hur viktig leken är för barnen men det förekommer inte i daghemmens styrdokument.

Hur barnen vill leka så är upp till dem själva men det är på pedagogens ansvar att det har tid och möjlighet att leka. På daghem är det pedagogens ansvar att barnen får tid att leka fritt. Ända som barnen behöver för att kunna leka är trygga, tillgängliga och tillräckliga

utrymmen och det är upp till den pedagogen att ge detta till barnen. Utrymme till lek handlar inte alltid om den fysiska platsen utan om den mentala platsen till lek. Barnen söker ofta betydelse och värde för sin lek av pedagogen, här är pedagogens uppgift att bekräfta barnen lek och samtidigt granska deras samspel. När barnens lek granskas handla det om att lägga märke till om någon utesluts ur leken eller om något barn behöver stöd i leken, alltså om något barn har svårt att delta i leken eller har svårt att skapa en lekvärld. (Öhman 2011, s. 19, 28- 29). Som det tidigare nämndes i artikel 2 (lika värde) skall ingen diskrimineras eller lämnas utanför och därför är det viktigt att pedagogen granskar barnens lek.

Andra delen av artikeln tas de upp om att varje barn har rätt till att delta i kulturella och konstnärliga verksamheter, här tar Gustafsson fasta på det att varje barn skall ha möjlighet till detta oberoende på föräldrarnas ekonomiska eller sociala ställning (Gustafsson 2011, s. 139). Med samtalsbilderna får barnen möjlighet till detta eftersom de inte är beroende av föräldrarnas eller vårdnadshavarnas ekonomiska ställning, på daghem har alla barn samma möjligheter.

Samtalsbilden för barns rätt till lek:

Målet med den sista samtalsbilden är att barnen skall bli medvetna om att de har rätt till att leka, vila och fritid.

Bild 5: Barns rätt till lek

En bild på då barn överlag leker fritt. Med hjälp av samtalsbilden har pedagogen lättare att få igång en diskussion med barnen kring leken. Samtalsbilden stödjer sig på den tidigare nämnda litteraturen.

"Du har rätt att leka och ha kul på många olika sätt" (Barnombudsmannen, Om barns och ungas rättigheter 2013)

FRÅGOR: *Vilken lek tycker du bäst om?!*

Här får barnen berätta vilken lek de tycker mest om och här får pedagogen möjlighet till att lyssna på barnen och utgående från diskussionen få idéer till verksamheten. Som avslutning till diskussionen kan pedagogen ännu belysa barnen om att de har rätt till lek med de har även rätt att ta det lugnt och vila. Till denna artikel hör även att de skall ha rätt till konstnärliga och kulturella aktiviteter, på daghemmet har alla barn möjlighet att delta och pröva på olika saker. Alla familjer har inte den ekonomiska möjligheten att delta i olika aktiviteter, men daghemmet är ett ypperligt tillfälle för att ge barnen möjlighet till det.

ÖVNING: *Gör en maskin*

Leken handlar om att barnen tillsammans gör en fungerande maskin, pedagogen ger ett exempel på en maskin (en bil, bykmaskin). Leken kan även vidareutvecklas så att en mindre grupp med barn gör en maskin medan resten av gruppen skall gissa sig fram till den rätta maskinen. (Sher 2005, s.164). Här arbetar barnen tillsammans som samtidigt stärker gruppens gemenskap.

Här kommer det konkret fram att alla skall få leka och detta ger pedagogen möjlighet att lyssna på vad barnen säger och använda sig av den information som fås. Här kan man även koppla in artikel 12 om barns rätt till delaktighet.

5 Resultatredovisning

Resultatet diskuteras med tanke på den litteratur som hittats och utgående från syftet och frågeställningen. Resultatredovisningen sammanfattar huvudresultatet i relation till syftet och frågeställningen, diskussion utgående från litteraturstudien, hur huvudresultatet har för nytta, tillämpbarhet och slutsatser samt utvecklingsförslag. (Fordberg & Wengström 2013,

s. 171). I detta kapitel kommer resultatet att redovisar, alltså om samtalsbilderna blev som vi hoppades på utgående från litteraturstudien och innehållsanalysen.

5.1 Resultatet

Litteraturstudien och innehållsanalysen om samtalsbilderna utgående från FN:s barnkonvention resulterade i sju stycken samtalsbilder som förblev prototyper. Syftet med examensarbetet var att skapa samtalsbilder som gör barn medvetna om sina rättigheter. Samt skapa en manual till pedagogen för hur samtalsbilderna skall användas. Med hjälp av frågeställningen kunde syftet nås. Prototyperna finns som bilaga (4) i slutet av arbetet.

Examensarbetet har nått fram till dess syften. Det första syftet var att skapa samtalsbilder. Samtalsbilderna var en lång del i arbetet eftersom det började vid tillståndsblanketterna och slutade vid val av fotografier. Under processen gjordes ett beslut att inte fotografera alla valda artiklar ur FN:s barnkonvention. Orsaken till detta var att många av bilderna inte kunde fotograferas av moraliska och etiska principer p.g.a. att vissa av bilderna behandlar det psykiska och fysiska våldet. För att få en bild som barnen kunde uppfatta på rätt sätt skulle våldet ha måsta förekomma på bilden. Problemet här var att varken vi eller personalen ville uppmäna barnen att agera i en våldssituation. Detta val gjordes även för andra valda artiklar, orsaken till detta var p.g.a. att artiklarnas innebörd är väldigt svåra att fånga på bild. Det finns många olika sätt som bilderna skulle kunna fotograferas på men enligt oss inte på ett sätt barnen skulle kunna koppla ihop artikeln och bilden.

Samtalsbilderna som var i form av fotografier togs på ett av Folkhälsans förbund rf:s daghem. Som fotograf fungerade vår lärare Gunilla Björklund som tog alla bilder utom bild nummer två och tre som var från samarbetsdaghemmets fotogalleri. Fotograferingen gick smidigt och lugnt till, vi är glada över att Gunilla Björklund fungerad som vår fotograf eftersom hon kunde se ur barns perspektiv och det skulle troligen inte den professionella fotografen kunnat. Pedagogerna på daghemmet hade på förhand berättat för barnen att några vuxna skall ta fotografier av dem. Därför valde vi att fotografera barnen medan de lekte, så vi skulle få så naturliga fotografier som möjligt. Vissa av barnen ville vara medan andra var mer blyga och inte ville delta, vilket även vi var förberedda på och som även respekterades. Fotograferingen skedde under en förmiddag och vissa av bilderna var svårare att ta än andra. Pedagogen på daghemmet erbjöd oss att se igenom deras bilder om det fanns något vi kunde ha nytta av. Vi hittade två bilder som passade in på två av

artiklarna som vi upplevde var svår att fotografera. Det är samtalsbilderna för ”Lika värde” och ”Barnets bästa”.

Från början var det meningen att samtalsbilderna skulle bli ett konkret material till slut. Under arbetsprocessen fick vi reda på att vi inte skulle få tillgång till en professionell fotograf. I och med detta gjordes även beslutet att fotografierna som vår lärare tog skulle förbli som en prototyp.

Det andra syftet med examensarbetet var att skapa en manual för pedagogen på daghemmet. Manualen skulle ge stöd till pedagogen för användningen av samtalsbilderna. Manualen finns som en bifogad del i slutet av arbetet (bilaga 2). Tillverkningen av manualen skedde redan i ett tidigt skede av arbetet. Den kunde tillverkas i ett tidigt skede eftersom den har ett innehåll som redan var klart på förhand. Denna manual är även en prototyp som kan utvecklas.

Frågeställningen för arbetet var: Hur kan man medvetandegöra barn om sina rättigheter? Vi anser att frågeställningen besvaras genomgående i examensarbetet. All litteratur som hittas genom litteraturstudien stödjer frågeställningen. Med hjälp av samtalsbilderna som utarbetats blir barnen medvetna om sina rättigheter genom olika frågor och övningar som ger barnen möjlighet till en djupare inläring.

I slutet av vår process använde vi oss av databasen Allärs för att hitta relevanta nyckelord för vårt examensarbete. Nyckelorden vi använder oss av i detta examensarbete är resiliens, daghem, samtal, barn, bild. Dessa ord har stor betydelse i vårt examensarbete och fungerar som grundpelare. Vi skulle även ha velat tillägga FN:s barnkonvention i någon form men det fanns inte som ett tillgängligt nyckelord på databasen.

5.2 Utvecklingsförslag

Vi upplever att vi har uppnått våra syften på ett bra sätt med tanke på att samtalsbilderna är en prototyp som bäst. Därför skulle vi gärna se att vårt arbete skulle utvecklas och andra studerande skulle kunna fortsätta där vi slutade med ett mål att tillverka de konkreta samtalsbilderna.

Som bilagor finns samtalsbilderna och visionen hur vi ville att de skulle se ut som ett konkret material. Detta är det största utvecklingsförslaget i och med att det är så lätt att

fortsätta där arbetet avslutades. Vi hoppas att prototypen skall utvecklas till ett konkret material.

Förslag på en ytterligare förbättring på materialet kunde vara att tillverka flera samtalsbilder utgående från flera artiklar ur FN:s barnkonvention. Då skulle kunskapen till barnen också bli bredare ifall det skulle finnas flera bilder att välja mellan. I början av processen upplevde även vi att valet av artiklarna var svårt, vi ville få en så bred syn på FN:s barnkonvention som möjligt samtidigt som vi ville att artiklarna skulle vara väldigt ingående och passa in i tidsschemat.

Ifall arbetet och samtalsbilderna utvecklas till ett konkret material skulle även samtalsbilderna behöva provas på ett daghem. Det skulle vara intressant att se hur mycket samtalsbilderna och manualen skulle behöva utvecklas efter att materialet har provats i praktiken.

Till samtalsbilderna kunde även barnens språkliga utveckling kopplas till som vi valde att utesluta på grund av det begränsade intresseområdet. Detta kunde även vara ett förslag till utveckling av arbetet eftersom språket är en stor del av barnens utveckling i femårsåldern.

6 Avslutande diskussion

Avslutningsvis har vi kritiskt granskat examensarbetet, utvärderat vår produkt och avrundat arbetet i relation till syftet och frågeställningen.

Litteraturstudierna för examensarbetet skulle ha kunnat vara bättre, mängden med aktuell och vetenskaplig litteratur har varit bristfällig på vissa områden. Litteraturstudierna kunde ha utvecklats genom att söka litteratur mera på finska och engelska, men vi valde att fokusera på finsk och svensk litteratur för det ger arbetet mer tillförlitlighet eftersom det är närmas vårt samhälle.

Det som vi hade önskat från början med materialet var att göra det konkret, men på grund av att arbetet krävde mera tid än planerat blev samtalsbilderna endast en prototyp. Dessutom hade vi själva gärna velat pröva materialet på ett daghem, men detta har vi nu gett som ett utvecklingsförslag.

Saker och ting som skulle ha kunnat göras annorlunda är att litteraturstudien kunde ha varit ännu djupare och mer forskningsbaserad. Om tidsschemat skulle ha varit mer utförligare skulle vi eventuellt ha hunnit göra flera samtalsbilder och gjort dem konkreta.

Examensarbetets syfte var att skapa samtalsbilder som gör barn medvetna om sina rättigheter och skapa en manual till pedagogen för hur samtalsbilderna skall användas. Frågeställningen för arbetet var, hur kan man medvetandegöra barn om sina rättigheter med hjälp av samtalsbilder? Examensarbetet har svarat på både syftet och frågeställningen genomgående.

Slutligen är vi nöjda med hur prototypen utformade sig till slut. Resultatet är väldigt lik den visionen vi hade av produkten. Ändringar har skett under hela processens gång med resultatet har nått syftet och besvarat frågeställningen vilket vi är nöjda med. Vi hoppas och önskar att få pröva materialet i framtiden på daghem och själva se hur materialet fungerar i barngruppen. Vi vill tacka Gunilla Björklund som har fungerat som fotograf av samtalsbilderna samt barn och personal på samarbetsdaghemmet.

Källförteckning

Arnér, E. & Tellgren, B. (2006). *Barns syn på vuxna – att komma nära barns perspektiv*. Lund: Studentlitteratur.

Om Barnkonventionen:

Barnombudsmannen, affisch om barnkonventionen:

<http://www.barnombudsmannen.se/Global/Publikationer/affisch%20bk%20svenska.pdf> (hämtat 27.1.2013)

Barnombudsmannen, Om barnkonventionen:

<http://www.barnombudsmannen.se/barnkonventionen/om-barnkonventionen/> (Hämtat 23.3.2013)

Lapsiasia, FN:s konvention om barnets rättigheter:

<http://www.lapsiasia.fi/sv/rattigheter/barnkonventionen> (Hämtat 26.3.2013)

Barnombudsmannen, Om barns och ungas rättigheter

http://www.barnombudsmannen.se/Global/Publikationer/JVSN_rod_2009.pdf (Hämtat 23.3.2013)

Borg, A. (2005). *Resiliens - risk och sund utveckling*. Lund: Studentlitteratur.

Bricker, D. & Waddell, M. (2004). *Varsu – varhaisen oppimaan ohjaamisen suunnitelma*. Juva: WS Bookwell Oy.

Brembeck, H., Johansson, B., Bergström, K., Jonsson, L., Ossiansson, E., Shanahan, H. & Hillén, S. (2010). *Barn som medforskare i matlandskap. Del 1: medforskning*. Handelshögskolan vid Göteborgs universitet.

Davidsson, F. & Kjellander, E. (2009). *Samtal om barns rättigheter för att upptäcka övergrepp*. Förskoleforum

<http://www.forskoleforum.se/Article.aspx?ArticleID=907> (hämtat 6.3.2013)

Doverborg, E. & Pramling Samuelsson, I. (2000). *Att förstå barns tankar – metodik för barnintervjuer*. Stockholm: Liber

Edwards, A. (2008). *Bilderbokens mångfald och möjligheter*. Stockholm: Natur och kultur.

Ellneby, Y. & Von Hilgers, B. (2010). *Att samtala med barn – genom att lyssna med fyra öron*. Stockholm: Natur & Kultur.

Englundh, E. (2009). *Barns bästa i främsta rummet – en pedagogisk utmaning?: En guide till konventionen om barns rättigheter*. Stockholm: Liber

Etene. (2011). Publikation 33, *Den etiska grunden för social- och hälsovården*. Social- och hälsovårdsministeriet.

http://www.etene.fi/c/document_library/get_file?folderId=80430&name=DLFE-3408.pdf (Hämtat 25.3.2013)

Findal, O. (2012). *Barn och ungas medieanvändning i Internet- världen*. Göteborg universitet: Nordicom
http://olivia.pixpro.net/~tu/images/stories/Barn_unga_och_internet_1202281.pdf
 (hämtat: 28.3.2013)

Forsberg, C. & Wengström, Y. (2013). *Att göra systematiska litteraturstudier – Värdering, analys och presentation av omvårdnadsforskningar*. Stockholm: Natur och Kultur

Forskningsetiska delegationen. (2012) *God vetenskaplig praxis*.
<http://www.tenk.fi/sv/god-vetenskaplig-praxis-anvisningar/god-vetenskaplig-praxis> (Hämtat: 3.4.2013)

Gustafsson, L-H. (2011). *Förskolebarnets mänskliga rättigheter*. Lund: Studentlitteratur.

Gustavsson, M. & Wulff, A. (2011). *För mer rättvisa – ett metodmaterial för skolan om barnkonventionen*. Helsingfors: Folkhälsan förbund rf.

Helsingfors stad socialverk. (2009). *Homma hanskassa! Päiväkodin monimuotoisuus rikkautena*.
http://www.hel.fi/wps/wcm/connect/6cdb84804a1563bd951ef5b546fc4d01/3_homma_hanskassa.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=6cdb84804a1563bd951ef5b546fc4d01 (hämtat: 5.3.2013)

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. (2007). *Tutki ja kirjoita*. Helsinki: Tammi.

Holm, U. (2005). *Empati – att förstå andra människors känslor*. Stockholm: Natur och Kultur.

Holmsen, M. (2005). *Samtalsbilder – en väg till kommunikation med barn*. Lund: Studentlitteratur.

Jacobsen, D-I. (2007). *Förståelse, beskrivning och förklaring - introduktion till samhällsvetenskaplig metod för hälsovård och socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur.

Johannesen, N. & Sandvik, N. (2009). *Små barns delaktighet och inflytande- några perspektiv*. Stockholm: Liber

Johansson, E. & Pramling Samuelsson, I. (red.). (2003). *Förskolan – barns första skola*. Lund: Studentlitteratur.

Karimäki, R. (2008). Katsaus: Näkökulmia 2000-luvun suomalaiseen lapsuuteen. *Elore vol.15 1/2008*, 1-10

Kinge, E. (2008). *Barnsamtal – den framgångsrika samvaron och samtalets betydelse för barn med samspelssvårigheter*. Lund: Studentlitteratur.

Kotilainen, S. (red.)(2010). *Lasten media barometri 2010 – 0-8 vuotiaiden lasten mediankäyttö Suomessa*.
<http://en.mediakasvatus.fi/publications/ISBN978-952-99964-6-9.pdf> (Hämtat: 2.4.2013)

Lagström, H., Pösö, T., Rutanen, N. & Vehkalahti, K. (2010). *Lasen ja nuorten tutkimuksen etiikka*. Helsingfors: Nuorisotutkimusseura ry.

Nieminen, L. (2010). Lasten ja nuorten tutkimus: oikeudellinen tarkastelu. Ingår i: Lagström, H., Pösö, T., Rutanen, N. & Vehkalahti, K.. *Lasten ja nuorten tutkimuksen etiikka*. Helsingfors: Nuorisotutkimusseura ry.

Olsson, H. & Sörensen, S. (2007). *Forskningsprocessen – Kvalitativa och kvantitativa perspektiv*. Stockholm: Liber.

Patel, R. & Davidson, B. (2003). *Forskningsmetodikens grunder – Att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. Lund: Studentlitteratur

Pramlin Samuelsson, I. (2008). *Delaktighet- en parallellprocess mellan barn och vuxna*. Förskoleforum.

<http://www.forskoleforum.se/Article.aspx?ArticleID=425> (hämtat: 10.3.2013)

Pramling Samuelsson, I. & Sheridan, S. (2003). Delaktighet som värdering och pedagogik. *Pedagogisk Forskning i Sverige 2003 årg 8 nr 1–2 s 70–84*

<http://www.ped.gu.se/pedfo/pdf-filer/pramsher.pdf> (Hämtat: 25.1.2013)

Pramling Samuelsson, I. & Asplund Carlsson, M. (2005). *Det lekande lärande barnet i en utvecklingspedagogisk teori*. Stockholm: Liber

Sher, B. (2005). *Lekbok för självkänslan- 222 roliga lekar som ökar barns självkänsla och inlärningsförmåga*. Jönköping: Brain Books AB.

Stakes och Undervisningsministeriet projektet Mediemuffins. (2008). *Mediefostran inom småbarnsfostran*. Iidensalmi: Painotalo Seiska Oy.

http://www.kerhokeskus.fi/easydata/customers/kerhokeskus/files/materiaalit/me diefostraninomsmabarnsfostran_.pdf (Hämtat: 2.4.2013)

Undervisningsministeriet. (2007). *Kansanvälisyyskasvatus 2010/ Fostran till internationalism 2010*. Publikationer 2007:11. Universitetstryckeri.

Vandergrift, K. (2011). *Children's Rights and a World Without Bullying*. Ottawa: National Printers

Hållbarutveckling

<http://www.ymparisto.fi/default.asp?node=22119&lan=FI> (Hämtat: 17.3.2013)

Öhman, M. (2009). *Hissad och dissad: om relationsarbete i förskolan*. Stockholm: Liber

Öhman, M. (2011). *Det viktigaste är att få leka*. Stockholm: Liber

Finlands författningssamling

Lag om grundläggande utbildning 21.8.1998/ 628. www.finlex.fi(Hämtat 10.3.2013)

Finlands grundlag 11.6.1999/ 731. www.finlex.fi (Hämtat 3.4.2013)

Personuppgiftslag 22.4.1999/ 523 www.finlex.fi (26.4.2013)

TILLSTÅNDSBLANKETT

Bästa vårdnadshavare!

Hej!

Vi är socionom (YH) studeranden, Heidi Karlsson och Karin Nilsdorff, vid Yrkehögskolan Novia i Åbo och arbetar med vårt examensarbete inom ett projekt "Det resilienta barnet".

Utbildningsprogrammet för det sociala området och projektet "Det resilienta barnet" samarbetar med Folkhälsans förbund r.f. som är uppdragsgivare för vårt examensarbete inom projektet "Ett daghem utan mobbning" under våren 2013.

Utgångspunkten i samarbetet med Folkhälsans förbund r.f. är FN:s barnkonvention. Inom vårt examensarbete kommer valda artiklar från barnkonventionen att ha en central betydelse. Uppdraget är att tillsammans med barnen utveckla ett material som kommer att fungera som ett inspirationsmaterial för att få barn medvetna om deras rättigheter, i form av samtalsbilder. Samtalsbilderna kommer att fotograferas av Folkhälsans Fotograf, bilderna kommer att bestå av olika scen lagda situationer där barnen kommer att medverka. Scenerna kommer att kopplas till olika artiklar ur barnkonventionen. Samtalsbilderna(fotografierna) kommer att användas på daghem.

Förutom vårdnadshavarens tillstånd kommer vi även att be barnen om deras vilja att delta i fotograferingen.

Barnens namn kommer inte att publiceras och bilderna kommer inte att användas i något annat syfte/ tillfälle.

_____ får medverka.

Barnets namn

Vårdnadshavares underskrift

Vårdnadshavares underskrift

Lämnas in senast: _____

Mera information:

<http://www.folkhalsan.fi/startside/Var-verksamhet/Ma-bra/Mobbning/Smabarn/>

<http://unicef.se/barnkonventionen>

Om det är något ni vill fråga om går det bra att kontakta:

- Projektkoordinator Maria Stoor-Grenner, Folkhälsans förbund r.f.
maria.stoor-grenner@folkhalsan.fi
- Projektansvarig Susanne Davidsson, Yrkeshögskolan Novia
susanne.davidsson@novia.fi
- Studerande Heidi Karlsson
heidi.karlsson@novia.fi
- Studerande Karin Nilsdorff
karin.nilsdorff@novia.fi

Tack för din medverkan!

Heidi & Karin

Till pedagogen

Dessa samtalsbilder är gjorda för att användas på daghem, som hjälpmedel för att arbeta kring FN:s barnkonvention. Syftet med materialet är att göra barn medvetna om sina rättigheter. Med materialet är det meningen att barnen skall få en kunskap om sina rättigheter. Till materialet finns det 7 utarbetade samtalsbilderna ur FN:s barnkonvention.

Bilderna är lätta att koppla till vardagliga situationer, eftersom de är fotograferade på daghem. Men bilderna kan även koppas till vad som sker hemma och om det finns någon skillnad mellan daghemmet och hemmet. Barnen kan berätta saker och ting som sker hemma eller på daghemmet som behövs följas upp, så till dig som är pedagog var beredd på att det kan komma upp svåra ämnen i diskussionen med barnen.

På baksidan av varje bild finns det en förenklad version av en viss artikel som först skall läsas upp medan bilden visas till barnen, sedan finns det olika uppgifter. Uppgifterna kan bestå av frågor som är öppna så att barnen lätt kan koppla till bilderna (Här kan du som pedagog lägga till följdfrågor eller frågor som är aktuella inom just din barngrupp). Till samtalsbilderna finns det även övningar som är kopplade till en artikel, beskrivningen finns även på baksidan.

Före samtalsbilderna används är det viktigt att pedagogerna bekantar sig med materialet (examensarbetet) och är förberedda. Det finns allt som allt 7 samtalsbilder och det är inte meningen att alla bilder skall användas på en och samma gång, samtalsbilderna kan användas inom temaveckor eller en samtalsbild per dag. Det är upp till dig som pedagog hur materialet fungerar bäst inom din barngrupp.

För mera information se:

<http://www.barnombudsmannen.se/>
<http://www.unicef.fi/barnkonventionen>

Ha det så roligt med materialet

FN:s barnkonvention

FN:s barnkonvention som är direkt tagen från Barnombudsmannens hemsida. (http://www.lapsiasia.fi/c/document_library/get_file?folderId=97173&name=DLFE-8314.pdf)

1. Varje människa under 18 år räknas som barn.
2. Barnets rättigheter gäller alla barn. Inget barn får diskrimineras på grund av barnets eller dess föräldrars egenskaper, åsikter eller ursprung.
3. Vid alla beslut som rör ett barn ska barnets bästa prioriteras.
4. Staterna ska förverkliga de rättigheter som fastställs i barnkonventionen.
5. Staterna ska respektera föräldrars och andra vårdnadshavares ansvar, rättigheter och skyldigheter i anslutning till barnets fostran.
6. Varje barn har rätt till livet. Staterna ska trygga bästa möjliga förutsättningar för att barnet ska överleva och utvecklas i egen takt.
7. Barnet ska registreras omedelbart efter födseln. Barnet har från födseln rätt till ett namn och ett medborgarskap. Barnet har rätt att veta vilka föräldrarna är och att i första hand bli vårdat av dem.
8. Ett barn har rätt att behålla sin identitet, sitt medborgarskap, sitt namn och sina släktrelationer.
9. Ett barn har grundläggande rätt att leva tillsammans med sina föräldrar, förutsatt att han/hon har det bra och tryggt med dem. Ett barn som inte bor med sina föräldrar har rätt att träffa och hålla regelbunden kontakt med båda föräldrarna. Ifall det inte är bra för barnet att träffa föräldrarna kan man hindra umgänge.
10. Om barnet och dess föräldrar har kommit att bo i olika länder, är det statens plikt att i positiv anda och utan dröjsmål behandla en ansökan om familjeåterförening.
11. Staten ska hindra olovligt bortförande av ett barn från ett land till ett annat.
12. Barnet har rätt att fritt uttrycka egna åsikter i alla frågor som rör honom/henne. Barnets åsikter ska beaktas med hänsyn till dess ålder och mognadsgrad.

13. För att uttrycka sina åsikter har barnet rätt att fritt söka, ta emot och sprida information och tankar, förutsatt att detta inte kränker andras rättigheter.
14. Barnet har rätt till tankefrihet, samvetsfrihet och religionsfrihet. Den vägledning föräldrarna ger barnet i detta sammanhang ska respekteras.
15. Barnet har rätt att bli medlem i föreningar och verka i dem.
16. Barnet har rätt till privatliv, hemfrid och brevhemlighet. Barnets heder eller anseende får inte kränkas.
17. Barnet har rätt att via massmedier få tillgång till sådan information som är viktigt för dess utveckling och välfärd. Barn ska skyddas mot information och material som kan ha skadlig inverkan.
18. Föräldrarna har det primära och gemensamma ansvaret för barnets fostran. De har rätt att få stöd i sin uppgift. Föräldrarna ska fungera i enlighet med barnets bästa. Staten bör se till att dagvårds- och barnskyddstjänster står till buds.
19. Barnet ska skyddas mot alla former av våld, försummelse och utnyttjande.
20. Ett barn som inte kan bo med sin familj har rätt till särskilt skydd och stöd. I sådana fall ska man beakta kontinuiteten i barnets fostran, och ta hänsyn till barnets etniska, religiösa och språkliga bakgrund.
21. Adoption kan komma i fråga om det ur barnets synvinkel är det bästa alternativet.
22. Ett flyktingbarn har rätt att få den särskilda omsorg han/hon behöver.
23. Ett handikappat barn ska ges bästa tänkbara vård och hjälp som främjar dess självförtroende och delaktighet.
24. Ett barn har rätt till bästa möjliga hälsa och till den hälso- och sjukvård han/hon behöver. Gravida kvinnor ska garanteras lämplig hälso- och sjukvård.
25. Ett barn som placerats utanför sitt födelsehem har rätt till regelbunden översyn av grunderna för sin omvårdnad och placering

26. Ett barn har rätt till social trygghet.
27. Ett barn har rätt till den levnadsstandard som behövs för dess utveckling.
28. Ett barn har rätt till kostnadsfri grundläggande utbildning. Staten ska främja utbildning och studiehandledning på andra stadiet samt förebygga avbrott i studierna.
29. Utbildningen ska utveckla barnets individuella färdigheter, respekt för de mänskliga rättigheterna och för barnets eget språk och egna kultur, ansvarsfullt medborgarskap, tolerans och hänsyn till miljön.
30. Ett barn som tillhör en minoritet eller urbefolkning har rätt till sin egen kultur, religion och sitt eget språk.
31. Ett barn har rätt till vila, lek och fritid, och till att delta i konst- och kulturaktiviteter.
32. Ett barn får inte utföra arbete som kan hindra dess utbildning eller äventyra dess hälsa och utveckling.
33. Ett barn ska skyddas från narkotika och olaglig narkotikahandel.
34. Ett barn ska skyddas mot alla former av sexuellt utnyttjande.
35. Staterna ska förhindra handel med barn.
36. Ett barn ska skyddas mot alla former av utnyttjande som kan skada dess hälsa och utveckling.
37. Inget barn får utsättas för tortyr eller annan grym eller förnedrande bestraffning. Att fängsla ett barn får endast användas som en sista utväg, och även då ska man beakta barnets åldersrelaterade behov.
38. En person under 18 år får inte värvas till armén och inte heller delta i krigföring. Vid väpnade konflikter ska barn skyddas.*
39. Ett barn som utsatts för någon form av utnyttjande bör få hjälp till rehabilitering och social återanpassning

40. Ett barn som brutit mot lagen ska skyddas och barnets rättigheter respekteras.
41. Ifall en stats nationella lagstiftning garanterar ett barn större rättigheter än vad barnkonventionen gör, ska de nationella lagarna följas.
42. Staten bör se till att alla medborgare är medvetna om barnets rättigheter.
43. FN:s kommitté för barnets rättigheter övervakar att denna konvention följs.
- 44-54. Dessa artiklar behandlar beslut om ratificering av och ändringar i konventionen, rapportering om detta samt konventionens övriga giltighet.

Barns delaktighet

”Du har rätt att säga vad du tycker när det handlar om dig.”

FRÅGOR: Vad tycker ni om att göra på daghemmet?

ÖVNING: Låt barnen bestämma vad som skall t.ex. bakas eller låt dem i tur och ordning planera en samling och hålla den för resten av gruppen.

TÄNKA PÅ Övningen kan situations anpassas till gruppen och tillfälle, barnen kan vara med och planera t.ex. julfesten om det är aktuellt just då. Här får barnen möjlighet att berätta vad de tycker om eller inte tycker om att göra på daghemmet, alltså de har en möjlighet att påverka och vara delaktiga i verksamheten. De är kanske inte möjligt att de skall planera hela verksamheten men att de skulle få vara med och påverka.

"Ingen annan är som du. Du har rätt att vara den du är."

"Ingen annan är som du. Du har rätt att vara den du är."

FRÅGOR: *Varför har vi alla ett namn?*

Få en diskussion med barnen och fråga dem om de vet alla deras namn. Här får barnen en möjlighet att höra att alla har olika namn men vissa kan ha samma namn/ mellannamn eller efternamn, detta tycker barnen är intressant.

ÖVNING: *Identitets portfolio*

I samband med diskussionen kan en uppgift vara att barnen ritar en självporträtt och sedan när alla är klara så jämför barnen sinsemellan, här kommer det tydligt fram att alla är olika men att vissa saker är lika.

TÄNKA PÅ: Genom att vidareutveckla aktiviteten så kan pedagogen tillsammans med barnen göra individuella "identitet portfolion" där det samlas in saker och ting som barnen tycker om, det kan vara teckningar, fotografier och andra saker som symboliserar barnens identitet. Portfolion kan vara en sak som lever med under hela året, på det sättet kan barnen själva fylla på när de vill och se konkret om de utvecklats under året.

"Du har rätt att få veta viktiga saker"

"Du har rätt att få veta viktiga saker"

FRÅGOR: *Var får du information om vad som händer ute i världen?!*

Här får barnen berätta fritt om de ser på tv, lyssnar på radio eller läser tidningar eller hur de får ta del av informationen.

ÖVNING: *Besök till en lokal tidning, radio station eller tv produktion.*

Ett besök tillsammans med barnen visar dem konkret hur media kommer till,

TÄNKA PÅ: Efter besöket kan barnen få till uppgift att göra en tidning själva eller göra ett reportage om daghemmet eller om en aktuell händelse som inträffat på daghemmet.

Barns lika värde

”Alla barn är lika mycket värda”

FRÅGOR: *Hur brukar du göra om någon är ensam och inte får vara med och leka?!*

Barnen får höra av andra barn i gruppen hur tråkigt det är att bli utesluten från en lek och i fortsättningen låta alla få vara med och leka, att utesluta någon från en lek eller verksamhet handlar om diskriminering. Här kan barnen även få motivation och lösningar till hur de kan bjuda in någon i leken, konkreta tips på hur samspels kompetensen kan utvecklas hos barnen.

ÖVNING: *Valfri lek som barnen själva får välja.*

Barnen kan i tur och ordning få välja en lek som de vill leka, här kan pedagogen styra genom att ha en påse eller låda färdigt med lekar som de får dra eller välja ifrån.

TÄNKA PÅ: Här bör du som pedagog se till att lekarna som är utvalda stöder artikeln, alltså lekarna bör vara sådana som alla får vara med och inte kan kopplas till diskriminering.

”Du har rätt att må bra”

FRÅGOR: *Varför finns det regler?*

Barnen får berätta deras uppfattning om varför det finns regler och samtidigt kan pedagogen berätta t.ex. varför ingen får springa inomhus på daghemmet. Här finns det ett tillfälle för både barnen och pedagogerna att få en uppfattning om bådasynt på saken.

ÖVNING: *Husdjuret*

Med en leksak som symboliserar ett husdjur kan leken lekas. Meningen med övningen är att med hjälp av husdjuret ge barnen möjlighet att ta hand om den, se till att den får mat, ta över huvudet, omvårdnad, kärlek, motion osv. Här ser barnen till husdjurets bästa, men pedagogen kan genom övningen säga att allt detta gör också vuxna för er för att se till ert bästa.

”Ingen får göra dig illa”

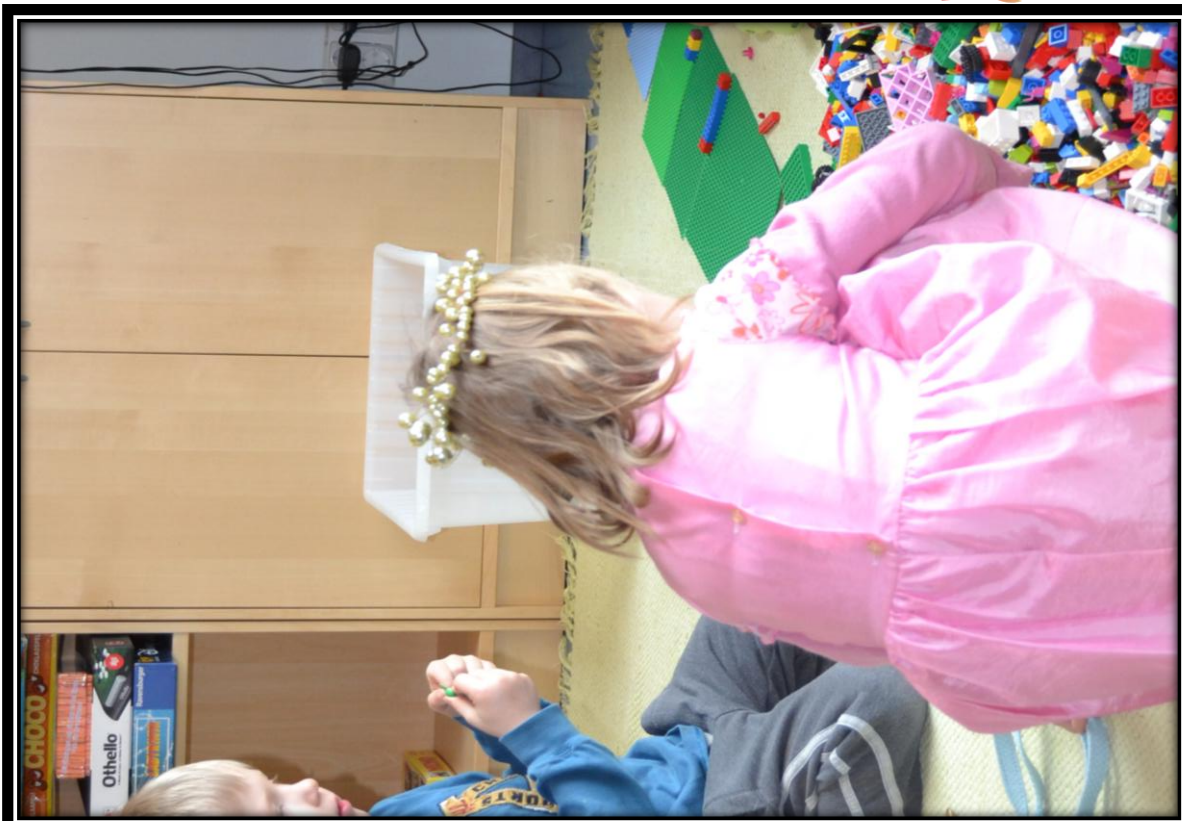
FRÅGOR: När blir du rädd?!

Med samtalsbilden kan pedagogen diskutera med barnen kring rädsla, när barnen känner rädsla och varför. Genom diskussionen fås det fram att ingen får använda någon sorts våld mot barn. Det är lika viktigt att berätta och diskutera kring våld som kan förekomma hemma, mellan vuxna och barn. Här måste barnen få berätta fritt och öppet, och berätta åt barnen att vuxna inte får slå barn eller göra dem illa och att om det förekommer skall det berättas till en vuxen.

ÖVNING: Plakat om rädsla

Genom diskussion med barnen samlar pedagogen deras tankar på ett plakat som sedan kan läggas upp på väggen. Pedagogen kan även diskutera skillnaden mellan olika känslor.

TÄNKA PÅ: Känsliga frågor kommer upp och här bör pedagogen vara förberedd på hur saken skall hanteras.

”Du har rätt att leka och ha kul på många olika sätt”

FRÅGOR: Vilken lek tycker du bäst om?!

Här får barnen berätta vilken lek de tycker mest om och här får pedagogen möjlighet till att lyssna på barnen och utgående från diskussionen få idéer till verksamheten. Som avslutning till diskussionen kan pedagogen ännu belysa barnen om att de har rätt till lek med de har även rätt att ta det lugnt och vila.

ÖVNING: Gör en maskin

Leken handlar om att barnen tillsammans gör en fungerande maskin, pedagogen ger ett exempel på en maskin (en bil, bykmaskin). Leken kan även vidareutvecklas så att en mindre grupp med barn gör en maskin medan resten av gruppen skall gissa sig fram till den rätta maskinen. Här arbetar barnen tillsammans som samtidigt stärker gruppens gemenskap.

Tänka på: Till denna artikel hör även att de skall ha rätt till konstnärliga och kulturella aktiviteter, på daghemmet har alla barn möjlighet att delta och pröva på olika saker. Alla familjer har inte den ekonomiska möjligheten att delta i olika aktiviteter, men daghemmet är ett ypperligt tillfälle för att ge barnen möjlighet till det.